

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ БІЗНЕСУ І ПРАВА
КАФЕДРА ФІНАНСІВ, ОБЛІКУ ТА ПІДПРИЄМНИЦТВА**

**АНАЛІЗ ЙМОВІРНОСТІ БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВА В
УМОВАХ КРАЇНИ**

Кваліфікаційна робота (проект)
на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

Виконав: здобувач ІV курсу 431 групи, денної
форми навчання

Спеціальності 072 Фінанси, банківська справа
та страхування

Освітньо-професійної програми Фінанси,
банківська справа та страхування

Мороз Владислав Володимирович

Керівник: Петренко В.С., докторка
економічних наук, доцентка

Рецензент: Карнаушенко А.С., к.е.н., голова
СФГ “Олексієнко С.М.”

Івано-Франківськ, 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ НАСТАННЯ ЙМОВІРНОСТІ БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВА	5
1.1. Визначення поняття банкрутства вченими-економістами та його виникнення в умовах війни	5
1.2. Сучасні підходи та методики аналізу ймовірності банкрутства підприємства	10
1.3. Необхідність антикризового управління підприємством в умовах війни	16
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЙМОВІРНОСТІ БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВА ТОВ "АГРОФІРМА ОБОДІВСЬКА"	21
2.1. Загальна характеристика фінансово-господарської діяльності ТОВ "Агрофірма Ободівська"	21
2.2. Аналіз фінансового стану підприємства для виявлення ознак банкрутства ТОВ "Агрофірма Ободівська"	30
2.3. Аналіз ймовірності банкрутства ТОВ "Агрофірма Ободівська"	35
2.4. Шляхи вирішення виявлених проблем ТОВ "Агрофірма Ободівська" в умовах війни	43
ВИСНОВКИ	48
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	51
ДОДАТКИ	54

ВСТУП

В умовах війни все більше підприємств України банкрутують або знаходяться на грані банкрутства. Велике значення в цій ситуації грає вміння керування підприємством, пошук проблемних місць та втілення антикризового управління. Банкрутство – це катастрофічні наслідки, які виникли в процесі фінансової діяльності підприємства, в результаті яких підприємство не здатне виплатити зобов'язання перед кредиторами, сплатити необхідні податки та заробітну плату працівникам.

Результати бойових дій в Україні, зростання інфляції, повна нестабільність економіки, невпевненість в короткостроковому плануванні призводить до скорочення випуску продукції, звільненню працівників, затримці платежів за дебіторською та кредиторською заборгованістю або й взагалі в їх відсутності. Банкрутство є досить частим явищем на сьогодні в Україні. Процес оздоровлення стає для багатьох підприємств необхідною умовою подальшого існування і ефективного функціонування в складній нинішній ситуації.

Проблемами аналізу ймовірності банкрутства та виявлення проблем на підприємствах, введення санаційних заходів займались такі вчені як О. Польова, І. Фурман, С. Єлецьких, О. Козлянченко, Б. Поляков, З. Шершньова, М. Тітов, О. Терещенко, М. Колісник, С. Онисько та інші дослідники.

Незважаючи на велику кількість праць та публікацій, залишається відкритим питання саме наслідків виникнення банкрутства та їх вирішення.

Мета роботи полягає в обґрунтуванні засад аналізу ймовірності банкрутства підприємства в умовах війни.

Для досягнення зазначеної мети поставлені такі завдання:

- визначити поняття банкрутства вченими-економістами та його виникнення в умовах війни;

- навести сучасні підходи та методики аналізу ймовірності банкрутства підприємства;
- розкрити необхідність антикризового управління підприємством в умовах війни;
- надати загальну характеристику фінансово-господарської діяльності ТОВ "Агрофірма Ободівська";
- провести аналіз фінансового стану підприємства для виявлення ознак банкрутства ТОВ "Агрофірма Ободівська";
- здійснити аналіз ймовірності банкрутства ТОВ "Агрофірма Ободівська";
- запропонувати шляхи вирішення виявлених проблем ТОВ "Агрофірма Ободівська" в умовах війни.

Об'єкт дослідження – процес аналізу ймовірності банкрутства ТОВ "Агрофірма Ободівська" та пошуку його зменшення.

Предметом дослідження є теоретичні і практичні питання щодо методів аналізу ймовірності банкрутства на ТОВ "Агрофірма Ободівська" в умовах війни.

Розробка наукових положень, методичних і практичних рекомендацій базувалася на обробці статистичних даних і вивченні результатів господарської діяльності підприємства ТОВ "Агрофірма Ободівська" за період 2020-2022 рр.

У дослідженні використовувалися такі загальнонаукові методи дослідження: методи порівняння, групування, спостереження, комплексної оцінки, аналізу та синтезу, статистичного порівняння тощо.

Інформаційною базою для написання дипломної роботи послужили закони України, нормативно-правові акти Президента України, Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України, українські та зарубіжні періодичні видання, монографії, річні звіти ТОВ "Агрофірма Ободівська", результати власних досліджень та державна статистична звітність.

Апробація результатів дослідження. Основні результати кваліфікаційного дослідження були представлені на VII Щорічній студентській науково-практичній конференції факультету бізнесу і права ХДУ “Сучасна економіка та право : проблеми та перспективи розвитку”, 31 березня 2023 року (м.Івано-Франківськ,Україна).

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ НАСТАННЯ ЙМОВІРНОСТІ БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Визначення поняття банкрутства вченими-економістами та його виникнення в умовах війни

У практиці розвитку країн з ринковою економікою банкрутство відіграє роль механізму регулювання та саморегулювання економіки, і насамперед виконання зобов'язань суб'єктами господарювання. На сучасному етапі розвитку все частіше підприємства зіштовхуються з банкрутством [16, с. 157].

Аналіз економічної літератури показав, що існують різні підходи до визначення поняття банкрутства. Взагалі термін «банкрутство» має італійське коріння. У переносному значенні цього слова банкрутство означає відмову громадянина або підприємства погасити власний борг через відсутність коштів. Це скоріше асоціюється з фінансовими установами та банками. Проте в умовах ринку будь-яка виробнича система може дати збій [15, с. 10].

Шеремет А.Д. вважає, що банкрутство суб'єкта господарювання означає нездатність фінансувати нормальну операційну діяльність і погашати короткострокові зобов'язання. Автор стверджує, що банкрутство є наслідком економічної незбалансованості механізму відтворення капіталу суб'єкта господарювання, наслідком його неефективної цінової, інвестиційної та фінансової політики [24].

Бабець Є.К. визначає банкрутство суб'єкта господарювання як його крах, спричинений технічною або фізичною неспроможністю суб'єкта господарювання розрахуватися за своїми фінансовими зобов'язаннями. Банкрутство суб'єкта підприємницької діяльності - це ситуація, коли реальна ринкова вартість активів підприємства нижча від суми його зобов'язань [3].

На думку Стешенко О. Д., під банкрутством розуміють фінансовий крах підприємства, який проявляється у перевазі витрат на виробництво продукції над доходом від її реалізації [20, с. 364].

За словами Шморгун Н.П. банкрутство (фінансовий крах) (bankruptcy) — доведена неспроможність суб'єкта господарювання розраховуватися за своїми зобов'язаннями та фінансувати основну поточну діяльність через відсутність фінансових ресурсів. На думку автора, такий стан підприємства свідчить про погіршення всіх показників, що визначають його фінансову стійкість [19, с. 88]. Базилінська О.Я. визначає банкрутство як неспроможність підприємства погасити боргові зобов'язання та виконати зобов'язання перед бюджетом [4, с. 200].

Як бачимо, банкрутство є складним процесом, його можна охарактеризувати з різних аспектів – правового, управлінського, організаційного, фінансового тощо. Отже, основні підходи до визначення поняття банкрутства з правової та економічної точок зору були згруповані разом, які наведені в таблиці. 1.1.

Таблиця 1.1 – Основні підходи щодо визначення поняття банкрутства у юридичному та економічному аспектах

Визначення поняття		Джерело інформації, автор
1	2	3
Юридичний аспект	Банкрутство - неспроможність боржника відновити свою платоспроможність і задовольнити визнані судом вимоги кредиторів інакше як у порядку ліквідаційної процедури, встановленої судом.	Господарський Кодекс України (ст.209) [6]
	Банкрутство - визнання арбітражним судом неспроможності боржника відновити платоспроможність і задовольнити визнані судом вимоги кредиторів не інакше, як шляхом застосування ліквідаційної процедури.	Закон України Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом (Про банкрутство) (ст.1) [7]
	Банкрутство - це неспроможність юридичної особи - суб'єкта підприємницької діяльності у встановлений строк задовольнити вимоги кредиторів, повернути банку позики та забезпечити обов'язкові платежі до бюджету.	Методичні рекомендації НБУ щодо застосування комерційними банками Закону України "Про банкрутство" (п.2) [13]
	Банкрутство - неспроможність компанії розраховуватися за борговими зобов'язаннями, яка може бути викликана конкуренцією, безгосподарністю, біржовими спекуляціями тощо.	Методичні рекомендації Центральної спілки споживчих товариств України з аналізу і оцінки фінансового стану [14]

Продовження табл. 1.1

1	2	3
Юридичний аспект	Банкрутство є однією з правових підстав ліквідації підприємства, яка виявляється в неспроможності суб'єкта господарювання у встановлений для цього строк задовольнити вимоги кредиторів і виконати свої зобов'язання перед бюджетом.	Яблонська А.С. [28]
	Банкрутство - встановлена господарським судом неспроможність боржника відновити платоспроможність і визнана судом можливість задоволення вимог кредиторів лише через ліквідаційну процедуру.	Філімоненков О. С. [22]
Економічний аспект	Банкрутства підприємств є результатом глибокої фінансової кризи, системи управлінських заходів, яка не принесла позитивних результатів	Терещенко О.О. [21]
	Банкрутство (дослівно з італійської) - відмова громадянина або компанії погасити власний борг через відсутність коштів	Пепа Т.В. [15]
	Банкрутство - неспроможність суб'єкта господарювання фінансувати нормальну операційну діяльність і виплачувати короткострокові зобов'язання	Шеремет А.Д. [24]
	Банкрутство суб'єкта господарювання - це крах, спричинений технічною або фізичною неспроможністю суб'єкта господарювання виконувати свої фінансові зобов'язання.	Бабець Є.К. [3]
	Під банкрутством розуміється фінансовий крах підприємства, який проявляється в перевищенні витрат на виробництво продукції над доходами від її реалізації.	Стешенко О. Д. [20]
	Банкрутство (фінансовий колапс) (Bankruptcy) — доведена неспроможність суб'єкта господарювання виконувати свої зобов'язання та фінансувати основну поточну діяльність через відсутність фінансових ресурсів.	Шморгун Н.П. [25]
	Банкрутство (Bankruptcy) - це неспроможність підприємства розрахуватися за своїми боргами та виконати свої бюджетні зобов'язання	Базилінська О.Я. [4]

У таблиці 1.1 наведено визначення, які найбільш точно і глибоко характеризують поняття банкрутства та найкраще описують його сутність. Загалом, процедура банкрутства – це завершальна стадія невдалого бізнесу.

Існують також різні думки різних авторів [4; 16; 25], щодо поділу на основні види банкрутства. Так, Шморгун Н.П. [25] серед основних видів банкрутства виділяє лише три види, а саме: випадкове, навмисне,

необережне. Характеристика цих видів банкрутств і причини їх виникнення наведені в таблиці 1.2 [25, с. 88].

Таблиця 1.2 – Основні види банкрутства

Вид банкрутства	Причини банкрутства
Випадкове	Наслідок надзвичайних обставин (стихійні лиха, військові дії), політична нестабільність, економічна криза (загальний спад виробництва, банкрутство боржників і т.д.)
Навмисне	Результат спеціального приховування власного майна з метою несплати боргів кредиторам
Необережне	Результат неефективної роботи, проведення ризикованих операцій

Отже, за Базилінською, приховане банкрутство має місце, коли навмисно приховується факт триваючої фінансової неспроможності підприємства і внаслідок цього кредиторам, державним органам та іншим зацікавленим особам надається недостовірна інформація; а навмисне банкрутство — умисне доведення підприємства до стійкої фінансової неспроможності. Крім того, фіктивне банкрутство автор вважає наслідком умисного поширення інформації про власну фінансову неспроможність з метою ухилення від погашення зобов'язань [4, с. 200].

Подольська О.Я. розрізняє наступні типи банкрутства бізнесу: реальні, фіктивні, технічні, навмисні, які представлені нижче на рис. 1.1.

Отже, як видно на рис. 1.1, Подольська О.Я. виділяє ще два типи банкрутства, відмінні від запропонованих попередніми авторами.

Поняття банкрутства органічно властиве сучасним ринковим відносинам. Воно характеризує неспроможність підприємства (організації) задовольнити вимоги кредиторів щодо оплати товарів, робіт і послуг, а також забезпечити обов'язкові платежі до бюджету та позабюджетних фондів.

Закон України визначає банкрутство як неспроможність юридичної особи або суб'єкта підприємницької діяльності задовольнити вимоги

кредиторів і виконати свої зобов'язання у встановлений для цього строк унаслідок наявності недостачі активи в ліквідному бюджеті [7].

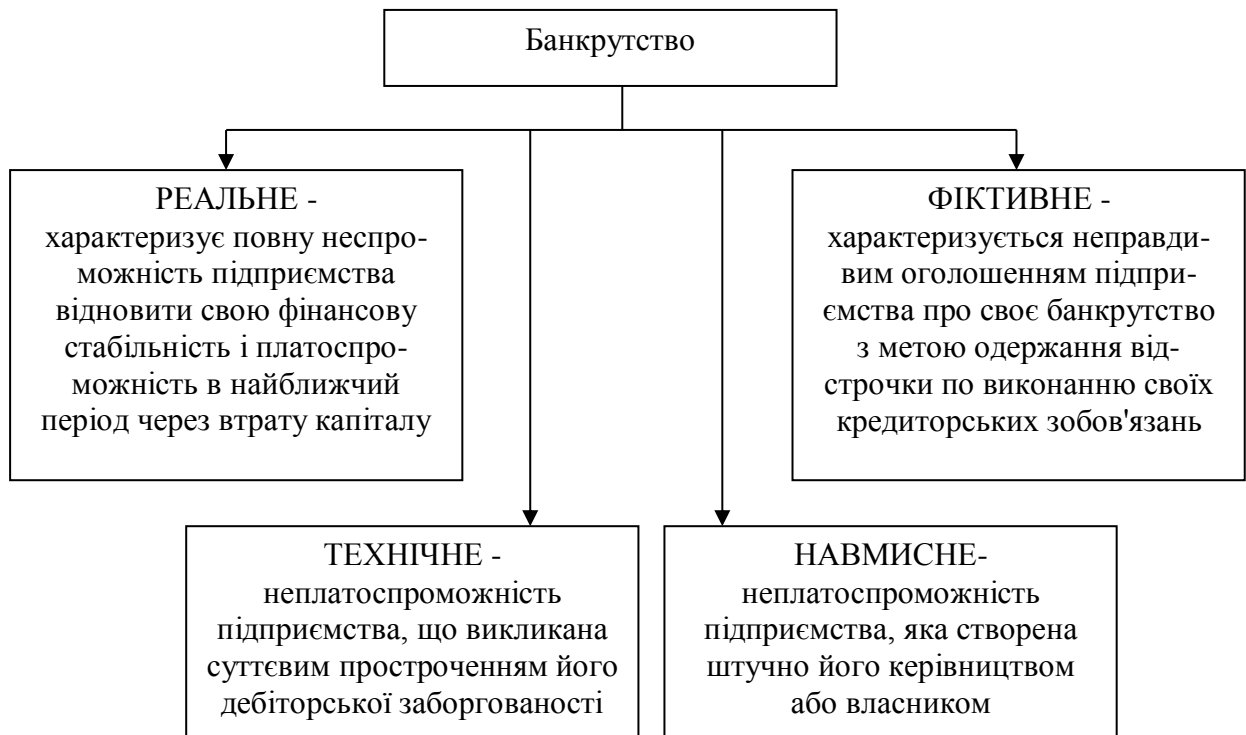

Рисунок 1.1 – Види банкрутства підприємства [25, с. 159].

За нормальних умов господарювання акціонери та кредитори очікують винагороди, розмір якої залежить від прибутковості компанії. Однією з перших ознак майбутнього банкрутства є коли прибутковість компанії падає нижче вартості її капіталу. Відсотки за кредитом і дивіденди, які виплачує компанія, вже не відповідають сучасним ринковим умовам ведення бізнесу, і інвестиції в таку компанію стають нерентабельними. Кредитори (власники облігацій та інші) отримують суми, зазначені в угодах про позику, але відносна віддача від їхніх інвестицій у компанію зменшується, а зі зменшенням вартості акцій знижується і ціна акцій, зростає ризик прибутковості, компанія має проблеми з готівкою, особливо якщо кредитори цього не зроблять, вони продовжать кредитні договори на інший термін і компанія буде змушена платити не тільки відсотки, але й основну суму.

Може виникнути криза ліквідності і підприємство може увійти в стан «технічної неспроможності». Це явище вже можна вважати банкрутством.

В умовах війни банкрутство виникає з наступних причин:

1. Спад купівельної спроможності.
2. Зростання заборгованості дебіторів та перед кредиторами.
3. Спад виробництва.
4. Відсутність ринку збуту.
5. Інфляція.
6. Руйнування логістичних каналів.
7. Знищення підприємства повністю або часткове, окупація підприємства.

Багато підприємств в умовах війни наближаються до стану банкрутства через відсутність ринків продажу або зруйнування виробничих потужностей країною-агресором. Останнє приводить до моментального банкрутства. Також банкрутства зазнають підприємства, які займались ресторанним господарством.

Подальше дослідження буде присвячено сучасним підходам та методикам аналізу ймовірності банкрутства підприємства

1.2. Сучасні підходи та методики аналізу ймовірності банкрутства підприємства

За результатами аналізу літературних джерел, для оцінки та прогнозування ймовірності банкрутства підприємства було виділено три основні підходи:

1. Підхід на основі експертних методів або використання системи формалізованих і неформальних критеріїв (метод А - розрахунок, метод Тоні Скауна, метод Ковальова)
2. Прогнозування на основі економіко-математичних методів (метод Альтмана, модель Спрингейта, метод Ліса, модель Тафлера)

3. Прогнозування на основі методів оцінки фінансового стану:

а) коефіцієнти ліквідності використовуються на стадії повного та загиблого розвитку підприємства;

б) показники фінансової стабільності використовуються на етапі повного розвитку;

в) коефіцієнти обороту або ділової активності - у терплячій, швидкій і мінливій фазі розвитку;

г) коефіцієнти рентабельності капіталу (у швидкій і летальній фазі) і коефіцієнти рентабельності продукції - у швидкій, мінливій і летальній фазі розвитку організації розвитку.

Практичне застосування розглянутих підходів сприятиме своєчасному попередженню кризових ситуацій у діяльності сучасних суб'єктів господарювання.

На рис. 1.2. представлена класифікаційна схема цих підходів.

На рис. 1.2 показано, що існують чотири основні підходи до оцінки та прогнозування ймовірності краху бізнесу:

- 1) експертні методи;
- 2) економіко-математичні методи;
- 3) системи штучного інтелекту;
- 4) методи оцінки фінансового становища.

Найвідоміші методи, пов'язані з першим підходом:

1) метод Ардженто (розрахунок A), тобто оцінка ймовірності обвалення;

2) метод Скоуна;

3) метод компанії ERNST&WHINNEY;

4) метод якісного аналізу В. В. Ковальова.

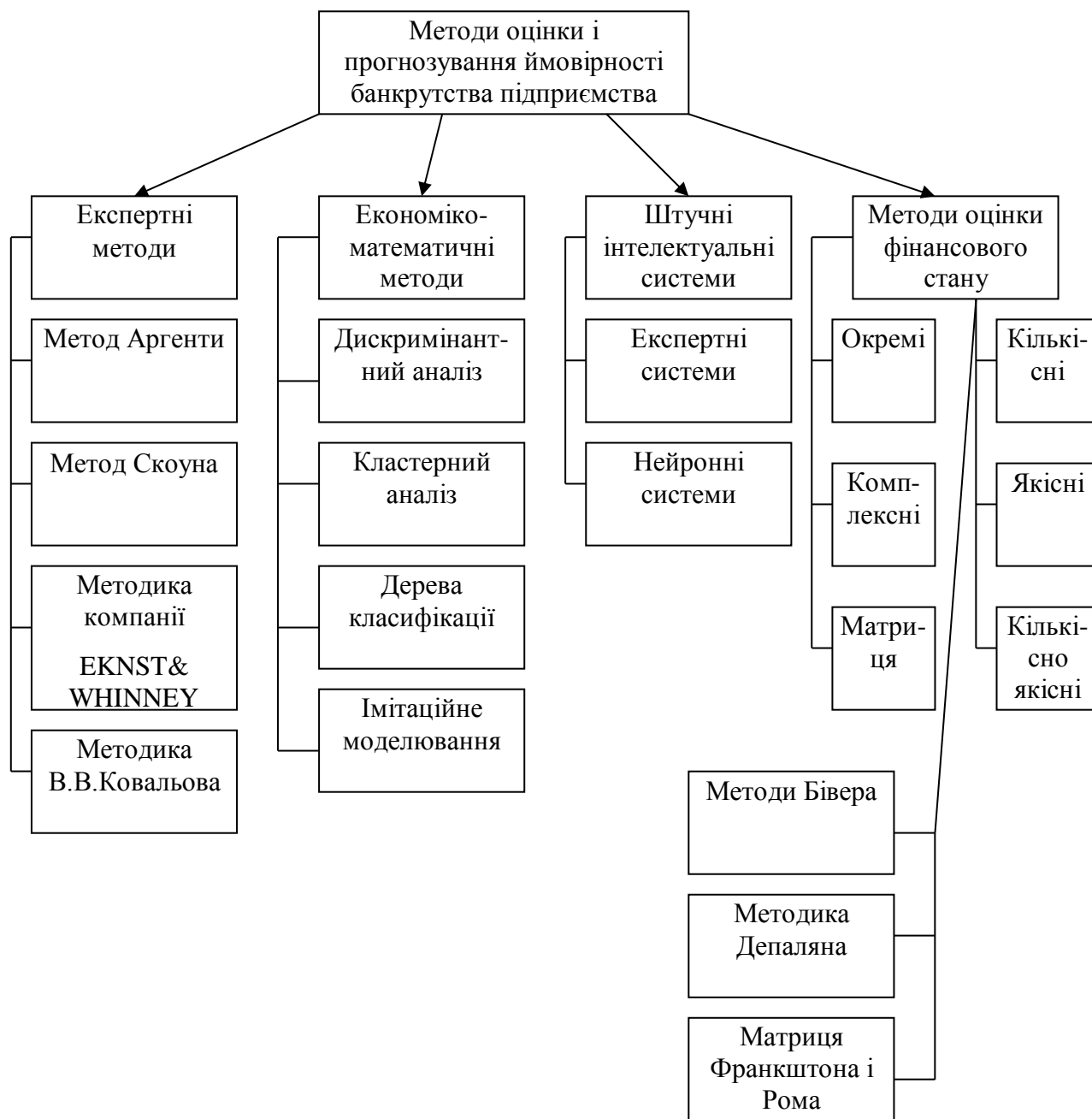

Рисунок 1.2 – Класифікація існуючих підходів до оцінки та прогнозування ймовірності банкрутства підприємств [17, с.542]

Ці методи базуються на якісній оцінці ймовірності банкрутства підприємства.

Другий підхід включає методи прогнозування ймовірності банкрутства, засновані на побудові економіко-математичних моделей. включати:

- 1) дискримінантний аналіз;

- 2) кластерний аналіз;
- 3) дерева класифікації;
- 4) імітаційне моделювання.

Серед економіко-математичних методів прогнозування невдач бізнесу на практиці найбільш широко використовується дискримінантний аналіз.

Найвідомішими дослідниками, які використовують метод побудови дискримінантної функції для діагностики банкрутства компанії, є Е. Альтман (США), Р. Ліз, Тафлер, Тишо (Великобританія), М. Холдер, Конан (Франція). Згідно з цією методологією, метою дослідження фінансового стану компанії є використання методології дискримінантного аналізу на основі фінансових показників сукупності компаній, що перебувають у кризі, та розробка оптимальної дискримінантної функції (моделі), яка може бути використана для прогнозування ймовірності банкрутства компанії з певним ступенем точності.

Найбільш відомі методи, засновані на побудові дискримінантної функції:

- 1) моделі оцінки ймовірності банкрутства на основі Z-критерію Альтмана;
- 2) модель оцінки матеріального становища Р. Ліза;
- 3) метод рейтингового числа;
- 4) R-модель прогнозу ризику банкрутства;
- 5) прогностична модель Таффлера;
- 6) модель Фулмера;
- 7) модель Спрінгейта;
- 8) модель Конана й Гольдера для оцінки ймовірності банкрутства малих і середніх підприємств;
- 9) модель Чессера;
- 10) узагальнена модель оцінки ймовірності банкрутства;
- 11) галузеві моделі оцінки ймовірності банкрутства;
- 12) Модель коефіцієнта PAS [23].

Іншим підходом до прогнозування краху бізнесу на основі економіко-математичних методів є імітаційне моделювання.

Методи розрахунку ймовірності банкрутства на основі імітаційного моделювання можуть бути використані в умовах національної економіки.

Аналізована група методів базується на розрахунку ймовірності банкрутства аналізованого підприємства за допомогою аналізу результатів, що дає можливість оцінити схильність підприємства до банкрутства в майбутньому. Таким чином, фірми, які є менш фінансово стабільними, тим більше вразливі до банкрутства в найближчому майбутньому, чим вони стабільніші.

Аналіз літературних джерел дав змогу на основі розрахунку та аналізу показників коефіцієнтів виділити наступні методи діагностики неспроможності бізнесу [71, с. 228]:

- індикаторна система У. Бівера для діагностики банкрутства підприємства;
- метод «боржників» Ж. Депаляна;
- методика діагностики банкрутства підприємства І. А. Бланка;
- метод, заснований на розрахунку показника фінансування неліквідних активів;
- модель фінансового балансу підприємства Ж. Франшо та й І. Романе.

Проведений аналіз та узагальнення дозволив дійти висновку, що розглянуті методи прогнозування банкрутства іноземних авторів мають низку суттєвих обмежень при застосуванні на українських підприємствах:

- більшість закордонних методик діагностики ймовірності банкрутства побудовані на основі вагових коефіцієнтів, розрахованих на основі американських аналітичних даних попередніх років. Тому в цьому відношенні вони не відповідають поточній економічній ситуації;
- ці моделі не адаптовані до національної економіки та не враховують специфіку функціонування українських підприємств, а саме: специфіку системи бухгалтерського обліку та податкового законодавства, вплив

інфляції на показники діяльності підприємства, галузева приналежність підприємства тощо;

- відсутність статистичних даних про банкрутство підприємств, що унеможливорює адаптацію методики розрахунку питомої ваги коефіцієнтів до економічних умов;

- аналізовані методи не враховують інші суттєві показники діяльності підприємства (методи ґрунтуються на використанні балансових показників та показників звіту про фінансові результати);

- моделі не відповідають на запитання, який із факторів вплинув на зміну рівня фінансової стійкості;

- за результатами використання моделей не можна отримати інформацію про можливий подальший розвиток підприємства;

- граничні значення показників, запропоновані іноземними вченими, часто недосяжні для українських підприємств.

Водночас ці методи дають змогу визначити неминучий занепад компанії (фазу кризи) і не дозволяють прогнозувати перехід компанії з однієї стадії життєвого циклу до іншої.

Враховуючи всі ці обмеження іноземних моделей прогнозування банкрутства, вітчизняні дослідники розробили методи, адаптовані до вітчизняної економіки.

Однією з найвідоміших є модель Сайфулліна – Кадикова. Оцінка рівня майнового стану в цій моделі здійснюється за рейтингом R [8].

Ця модель враховує специфіку національної економіки і в той же час підходить для коригувань, пов'язаних з місцем розташування компанії і часом обробки. Проте інші недоліки залишаються.

Вітчизняний економіст О. Терещенко намагався вирішити проблему неможливості використання іноземних методик у практиці оцінки фінансового стану українських підприємств. Він розробив дискримінантну функцію з 6 змінними [11].

Дискримінаційна модель, розроблена О. Терещенком [20], має значні

переваги перед традиційними методами:

- модель придатна до використання;
- складено з використанням національних статистичних даних;
- враховано сучасну світову практику;
- шляхом використання різноманітних модифікацій базової моделі для підприємств різних видів діяльності вирішує проблему значень критичних показників;
- враховує специфіку галузі підприємства.

Однак ця методика не є досконалою і має свої недоліки: відсутність поглибленої класифікації стабільності фінансового стану (існує лише задовільний і незадовільний фінансовий стан); отримання значення від -0,9 до 0,9 потребує подальшого аналізу з метою визначення стабільності фінансової ситуації [5].

За результатами дослідження можна зробити висновок, що серед діючих на сьогодні моделей прогнозування банкрутства немає методології, яка б давала достовірні результати щодо банкрутства вітчизняних підприємств. Використовуючи методи і прийоми прогнозування ймовірності банкрутства, можна отримати суперечливі висновки щодо рівня фінансового стану підприємства та ризику банкрутства. Перспективами подальших досліджень у цьому напрямку можуть бути питання, пов'язані з удосконаленням механізму прогнозування ймовірності банкрутства з точки зору його складових, існуючих критеріїв, вибору системи індикаторів тощо.

1.3. Необхідність антикризового управління підприємством в умовах війни

На сучасному підприємстві кризова ситуація – це переломний момент, який впливає на функціонування будь-якої системи, під час якого вона піддається зовнішнім або внутрішнім впливам, що потребує якісно нової реакції цієї системи.

Можливість кризи визначається розвитком ризику, який проявляється у ймовірності кризи, небезпеці кризових ситуацій, а така небезпека завжди існує [24, с. 134].

Антикризове управління — це управління, спрямоване на передбачення небезпеки кризи, аналіз її симптомів та усунення загроз, що виникають внаслідок кризових ситуацій, а в разі їх виникнення — аналіз і вжиття швидких ліквідаційних заходів з найменшими втратами та негативними наслідками. При цьому велике значення має використання кризових факторів для подальшого розвитку підприємства [5, с.18].

Можливість антикризового управління зумовлена переважно людським фактором. Свідома діяльність людини дозволяє шукати і знаходити виходи з критичних ситуацій, зосереджувати зусилля на вирішенні найскладніших проблем, використовувати накопичений, у тому числі тисячоліттями, досвід подолання кризових ситуацій, адаптуватися до ситуацій, що виникають.

Основна мета антикризового менеджменту полягає в тому, щоб використовувати здорову організацію для забезпечення хороших результатів - запланованих або випадкових - яких досягають за допомогою середовища, заснованого на вмілому управлінні людьми та спілкуванні.

Слід зазначити, що будь-яке управління повинно бути певною мірою антикризовим і ставати ще більш антикризовим, коли організація потрапляє в зону кризового розвитку. Ігнорування цього положення має істотні негативні наслідки, його врахування сприяє безболісному, «оксамитовому» переходу через кризові ситуації.

Сутність антикризового управління виражається в таких положеннях:

- кризи можна передбачати, очікувати і викликати;
- кризи можна певною мірою прискорити, передбачити і відстрочити;
- до криз можна і потрібно готуватися;
- кризи можна пом'якшити;
- антикризове управління вимагає особливого підходу, спеціальних знань, досвіду та мистецтва;

- кризові процеси певною мірою можна контролювати;
- керуючи процесами виходу з кризи, можна прискорити ці процеси та мінімізувати їх наслідки.

Для того, щоб організація досягла успіху, менеджер повинен вміти передбачати можливість і ймовірність конкретних виробничих ситуацій, бути готовим до них і діяти адекватно обставинам [26, с.128].

В рамках антикризового управління надзвичайно важливим є врахування наслідків окремих антикризових рішень. Оцінку впливу слід проводити окремо щодо впливу антикризових заходів на дві соціальні групи: працівників компанії та її власників.

Інтереси першої соціальної групи пов'язані зі збереженням робочих місць і оплатою за результатами праці. Якщо антикризові заходи вимагають скорочення зайнятості (внаслідок визнання скороченими, неефективного використання робочої сили, у зв'язку з диверсифікацією, скороченням масштабів діяльності тощо), то план фінансового оздоровлення повинен враховувати необхідність виплачувати працівникам, які скорочуються, компенсації відповідно до вимог чинного законодавства. Якщо для прискорення розрахунків з кредиторами або запобігання посиленню кризи необхідно вжити непопулярних кадрових заходів (перехід на режим скороченого робочого дня, перегляд оплати праці та відрядних розцінок, загальний доступ до заробітної плати тощо), тоді такі заходи повинні супроводжуватися поясненням їх мети та необхідності виконання. Це полегшить впровадження інновацій, послабить опір і невдоволення персоналу, сприятиме продуктивній праці, такій необхідній для подолання кризи [24, с. 135].

У процесі антикризового управління не можна ігнорувати економічні інтереси власників бізнесу. Наприклад, якщо вони спрямовані на збереження власності та контролю над компанією, пропозиції щодо збільшення статутного капіталу шляхом придбання нових співвласників, капіталізації боргу (конвертації боргових зобов'язань в акції), злиття та поглинання є

неприйнятними та повинні бути виключені з набір прийнятних антикризових альтернатив.

Враховуючи різноманіття кризових явищ та існування багатьох варіантів їх проявів, щодо окремих параметрів кризи можуть бути реалізовані різні концепції (моделі) антикризового управління (рис. 1.3).

Рисунок 1.3 – Класифікація концепції здійснення антикризового управління по відношенню до окремих параметрів кризи [15, с.492]

Антикризове управління можна вважати подальшим розвитком концепції стабілізаційного управління, оскільки одним із його завдань є стабілізація ситуації та запобігання подальшому поглибленню кризи. На основі теоретичних засад стабілізаційного менеджменту можна пояснити важливість фактору часу в процесі антикризового управління, необхідність поєднання тактичних (по суті стабілізаційних) і стратегічних (розвитку) рішень з метою підведення підприємства до вирішення кризи та запобігання її повторенню в майбутньому.

По-перше, суттєвим обмеженням антикризового процесу є часові обмеження, тобто час, доступний для здійснення відповідних дій; по-друге, антикризове управління має бути організоване таким чином, щоб імовірність перебування об'єкта управління в керованому стані протягом циклу управління дорівнювала або перевищувала заданий рівень, тобто при реалізації не повинно бути катастрофічне погіршення антикризової програми [16, с.87].

Антикризове управління має також використовувати досягнення та досягнення проектного менеджменту, в основі якого лежить ідея визначення списку, оцінка ймовірних дат і контроль критичного шляху всього комплексу заходів, необхідних для досягнення конкретної мети (проекту). впровадження). Активне освоєння області застосування даного методу дозволяє істотно скоротити неузгодженість використання окремих ресурсів, скоротити тривалість всього комплексу робіт, зменшити кількість ресурсів, а значить і вартість робіт. програма [9, с.139].

Етапи антикризового управління зведені в додаток В.

Таким чином, в умовах війни підприємства повинні розпочати антикризове управління вже на початку дії воєнного стану, так як подальші впливи різних факторів на роботу підприємства повинні бути контрольовані, а своєчасно використані антикризові заходи допоможуть не збанкрутувати.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЙМОВІРНОСТІ БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВА ТОВ "АГРОФІРМА ОБОДІВСЬКА"

2.1. Загальна характеристика фінансово-господарської діяльності ТОВ "Агрофірма Ободівська"

Товариство з обмеженою відповідальністю "Агрофірма Ободівська є підприємством, заснованим на засадах угоди громадянами шляхом об'єднання їх коштів і майна та підприємницької діяльності у сільському господарстві з метою одержання прибутку.

Товариство створене відповідно до Конституції України, Цивільного, Господарського і Земельного кодексів України, Закону України з Про господарські товариства" та інших нормативно-правових актів, прийнятих відповідно до них.

Товариство має самостійний баланс, поточні та вкладні (депозитні) рахунки в установах банків, печатку зі своїм найменуванням, штампи, бланки, а також інші реквізити.

Товариство для досягнення мети своєї статутної діяльності має право від свого імені укладати угоди, набувати майнових і немайнових прав, нести обов'язки, бути позивачем | відповідачем у суді.

Повне найменування Товариства: Товариство з обмеженою відповідальністю "Агрофірма Ободівська".

Скорочене найменування Товариства: ТОВ "Агрофірма Ободівська".

Місцезнаходження Товариства: Україна, 24353, Вінницька область, Тростянецький район, с. Ободівка, вулиця Дружби будинок 43.

Головною метою діяльності Товариства є отримання прибутку шляхом виробництва сільськогосподарської продукції, її переробки та реалізації, здійснення торгівельної, комерційної, виробничої, будівельної, науково-дослідної, благодійної та іншої діяльності.

Предметом діяльності Товариства є:

- вирощування зернових та технічних культур і насіння олійних культур;
- після урожайна діяльність;
- оброблення насіння для відтворення;
- вирощування овочів та баштанних культур, коренеплодів та бульбоплодів;
- вирощування інших однорічних і дворічних культур.

Учасниками товариства є громадяни України: Солодкий Юрій Федорович частка -18 400 (вісімнадцять тисяч чотиреста) гривень і складає 40 96 статутного капіталу, адреса: Україна, 24357 Вінницька область, Тростянецький район, село Мала Стратіївка, вулиця Центральна, будинок 207.

Проаналізував організаційну структуру підприємства ТОВ "Агрофірма Ободівська" (рисунок 2.1), та стан справ щодо планування і контролю діяльності окремих структурних підрозділів підприємства, можна зробити висновки:

- згідно інформаційних потоків максимальне навантаження лягає на директора, що негативно відображається на поточних справах підприємства, а саме, йому необхідно переробляти великий потік інформації комерційного та виробничого підрозділів, аналізувати та приймати рішення щодо складання та затвердження місячних планів продажу та виробництва продукції;
- директор приймає участь в розробці та впровадженні короткострокових технічних і комерційних рішень щодо діяльності структурних підрозділів, які потребують негайного прийняття без довготривалого узгодження;
- згідно організаційної структури підприємства, ми бачимо лінійну підпорядкованість зам директору підрозділів, які є другорядними з точки зору прийняття рішень, і які можна виділити в окремий підрозділ і підпорядкувати окремій особі.

Основними споживачами продукції ТОВ "Агрофірма Ободівська" є:

1. Підприємства.
2. Населення.
3. Приватні підприємці.
4. Інші споживачі.

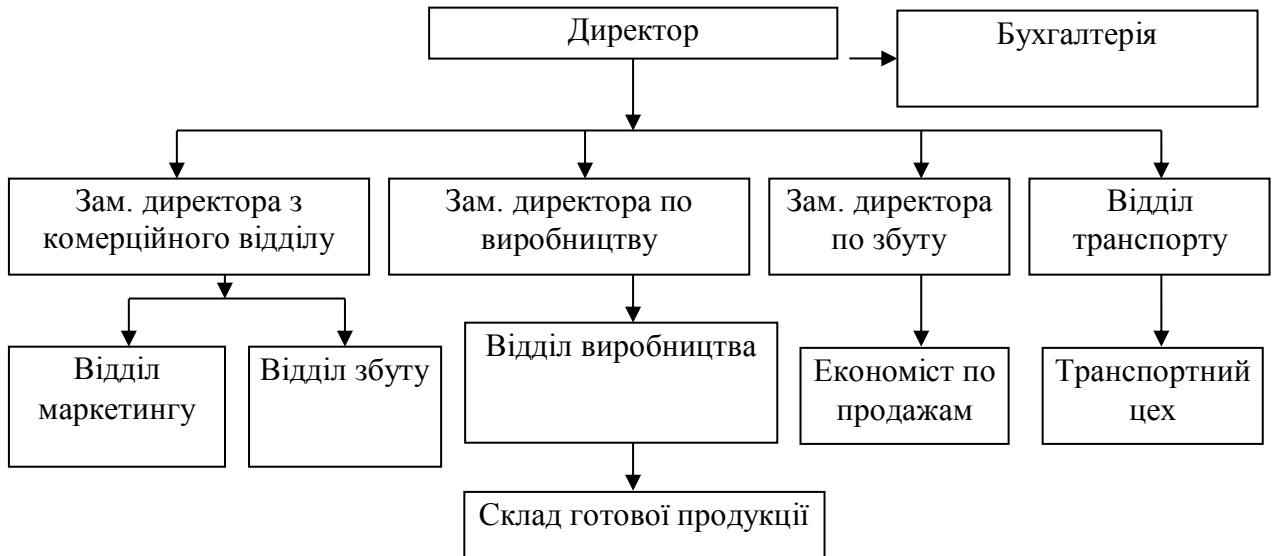

Рисунок 2.1 – Організаційна структура управління ТОВ "Агрофірма Ободівська"

На рисунку 2.2 побудуємо організаційну структуру служби маркетингу ТОВ "Агрофірма Ободівська".

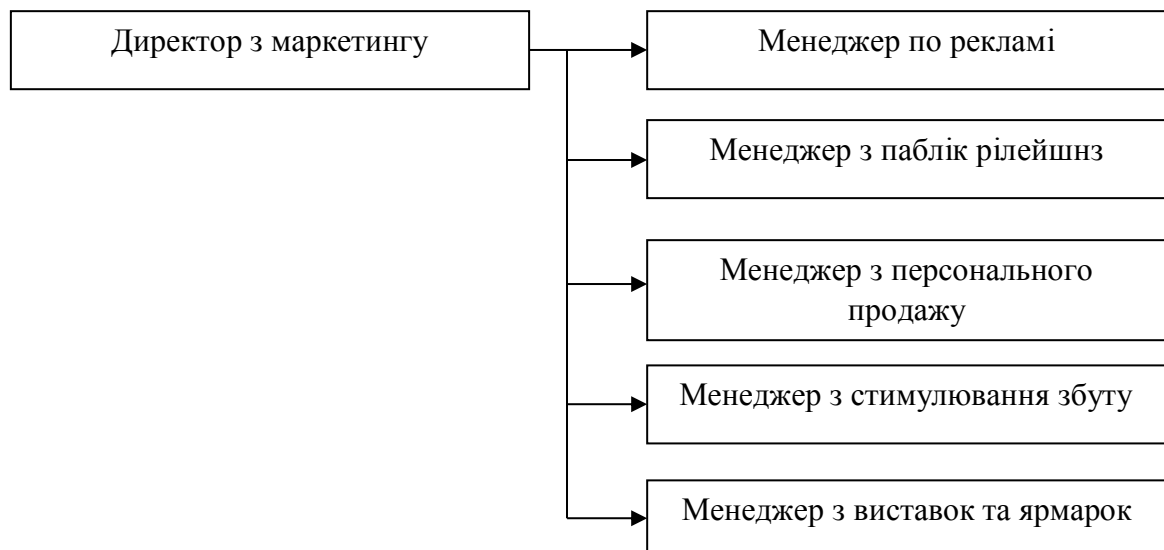

Рисунок 2.2 – Організаційна структура служби маркетингу ТОВ "Агрофірма Ободівська"

На ТОВ "Агрофірма Ободівська" служба маркетингу складається з 6 осіб. Головним є директор з маркетингу, якому підпорядковуються керівники з реклами, паблік рілейшнз, стимулювання збуту, персонального продажу, виставок та ярмарок.

Всі керівники розробляють програму розвитку по своїй спеціалізації, після чого її розглядає директор з маркетингу, здійснює свої виправлення і затверджує.

Динаміка структурного аналізу балансу ТОВ "Агрофірма Ободівська" наведена у табл. 2.1 за даними Балансу ТОВ "Агрофірма Ободівська" за 2020-2022 роки (Додаток А).

Таблиця 2.1 – Структурний аналіз балансу ТОВ "Агрофірма Ободівська" за 2020-2022 роки

Стаття	Питома вага, %			Абсолютні відхилення у структурі, п.п.		Відносні відхилення у структурі, %	
	2020	2021	2022	2021/2020	2022/2021	2021/2020	2022/2021
Активи	100,0	100,0	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Необоротні активи	14,29	14,13	9,88	-0,16	-4,25	-1,14	-30,05
Оборотні активи	85,71	85,87	90,12	0,16	4,25	0,19	4,94
Пасиви	100,00	100,00	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Власний капітал	90,48	86,79	63,57	-3,69	-23,22	-4,08	-26,75
Довгострокові зобов'язання та забезпечення	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-	-
Поточні зобов'язання та забезпечення	9,52	13,21	36,43	3,69	23,22	38,80	175,76

З таблиці 2.1 бачимо, що структура активів балансу ТОВ "Агрофірма Ободівська" за 2021-2022 роки складається із необоротних та оборотних активів. Необоротні активи підприємства склали у 2020 р. 14,29%, у 2021

р. знизилися до 14,13%, а у 2022 р. знизилися до 9,88%. Порівняно з 2020 р. питома вага необоротних активів у 2021 р. знизилася на 0,16 п. п. або на 1,14%, а у 2022 р. порівняно з 2021 р. знизилася на 4,25 п. п. або на 30,05%.

Оборотні активи підприємства у 2020 р. склали 85,71%, у 2021 р. зросли до 85,87%, а у 2022 р. зросли до 90,12%. Отже, у 2021 р. порівняно з 2020 р. питома вага необоротних активів зросла на 0,16 п. п. (або на 0,19%), а у 2022 р. порівняно з 2021 р. – зросла на 4,25 п. п. (або на 4,94%).

У структурі пасивів балансу ТОВ "Агрофірма Ободівська" на протязі 2020-2022 років найбільша питома вага припадає на власний капітал: 90,48% у 2020 р., 86,79% у 2021 р. та 63,57% у 2022 р. Потім йдуть поточні зобов'язання: 9,52% у 2020 р., 13,21% у 2021 р. і 36,43% у 2022 р. Довгострокові зобов'язання відсутні протягом 3-х років.

Структурний аналіз необоротних активів ТОВ "Агрофірма Ободівська" за 2020-2022 рр. наведений у табл. 2.2.

Таблиця 2.2 – Структурний аналіз необоротних активів ТОВ "Агрофірма Ободівська" за 2020-2022 роки

Стаття	Питома вага, %			Абсолютні відхилення у структурі, п.п.		Відносні відхилення у структурі, %	
	2020	2021	2022	2021/2020	2022/2021	2021/2020	2022/2021
Залишкова вартість нематеріальних активів	0,13	0,05	0,00	-0,07	-0,05	-57,71	-100,00
Залишкова вартість основних засобів	96,46	97,06	96,82	0,60	-0,24	0,62	-0,25
Залишкова вартість довгострокових біологічних активів	3,41	2,89	3,18	-0,53	0,30	-15,42	10,31
Необоротні активи	100,0	100,0	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Як бачимо з табл. 2.2, необоротні активи ТОВ "Агрофірма Ободівська" представлені нематеріальними активами, основними засобами і довгостроковими біологічними активами.

Питома вага основних засобів підприємства складає найбільшу питому вагу у структурі необоротних активів: від 96,46% у 2020 р. до 96,82% у 2022 р. Питома вага довгострокових біологічних активів складає 3,41% у 2020 р., 2,89% у 2021 році та 3,18% у 2022 р.

Питома вага основних засобів ТОВ "Агрофірма Ободівська" зросла 0,6 п. п. або на 0,62% у 2021 р. порівняно з 2020 р., а у 2022 р. порівняно з 2021 р. зменшилася на 0,24 п. п. (на 0,25%). І навпаки, питома вага довгострокових біологічних активів у 2021 р. порівняно з 2020 р. зменшилася на 0,53 п. п., а у 2022 р. порівняно з 2021 р. зросла на 0,3 п. п. Нематеріальні активи у 2020 році становили 0,13 % всіх необоротних активів і на кінець 2022 року відсутні.

Проаналізуємо структуру необоротних активів ТОВ "Агрофірма Ободівська" за 2020-2022 роки у табл. 2.3.

Таблиця 2.3 – Структурний аналіз оборотних активів ТОВ "Агрофірма Ободівська" за 2020-2022 роки

Стаття	Питома вага, %			Абсолютні відхилення у структурі, п.п.		Відносні відхилення у структурі, %	
	2020	2021	2022	2021/2020	2022/2021	2021/2020	2022/2021
Запаси	93,56	89,71	88,37	-3,85	-1,34	-4,12	-1,49
Поточні біологічні активи	0,10	0,09	0,06	-0,02	-0,02	-16,55	-26,47
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1,39	2,12	6,48	0,73	4,36	52,65	205,53
Дебіторська заборгованість за виданими авансами	2,94	4,21	1,95	1,27	-2,26	43,29	-53,71
Інша поточна дебіторська заборгованість	0,80	0,53	0,50	-0,27	-0,03	-33,96	-6,27

Гроші та їх еквіваленти	0,335	0,003	0,225	-0,332	0,222	-99,13	7620,67
Інші оборотні активи	0,87	3,34	2,30	2,47	-1,04	285,64	-31,15
Оборотні активи	100,0	100,0	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0

З таблиці 2.3 бачимо, що структура оборотних активів ТОВ "Агрофірма Ободівська" змінилися за такими статтями:

- запаси суттєво зменшилися – з 93,56% у 2020 р. до 88,37% у 2022 р.;
- дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги збільшилася з 1,39% у 2020 р. до 6,48% у 2022 р.;
- дебіторська заборгованість за виданими авансами зменшилася з 2,94% у 2020 р. до 1,95% у 2022 р.;
- інша поточна дебіторська заборгованість зменшилася з 0,8% у 2020 р. до 0,5% у 2022 р.;
- гроші та їх еквіваленти знизилися з 0,335% у 2020 р. до 0,225% у 2022 р.

Найбільшу питому вагу в структурі оборотних активів ТОВ "Агрофірма Ободівська" у 2022 р. складають запаси – 88,37%, дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги – 6,48%, на третьому місці інші оборотні активи – 2,3%.

Структурний аналіз власного капіталу ТОВ "Агрофірма Ободівська" за 2020-2022 роки наведений у табл. 2.4.

Таблиця 2.4 – Структурний аналіз власного капіталу ТОВ "Агрофірма Ободівська" за 2020-2022 роки

Стаття	Питома вага, %			Абсолютні відхилення у структурі, п.п.		Відносні відхилення у структурі, %	
	2020	2021	2022	2021/2020	2022/2021	2021/2020	2022/2021
Зареєстрований пайовий капітал	0,15	0,13	0,14	-0,02	0,01	-12,83	5,35
Додатковий капітал	12,77	11,13	11,73	-1,64	0,60	-12,83	5,35

Нерозподілений прибуток	87,08	88,73	88,13	1,66	-0,60	1,90	-0,68
Власний капітал	100,0	100,0	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Як бачимо з табл. 2.4, у структурі власного капіталу майже не відбулося змін:

- зменшення питомої ваги пайового капіталу з 0,15 у 2020 р. до 0,14% у 2022 р.;
- зменшення питомої ваги додаткового капіталу з 12,77% у 2020 р. до 11,73% у 2022 р.;
- зростання питомої ваги нерозподіленого прибутку з 87,08% у 2020 р. до 88,13% у 2022 р.

Отже, у 2022 р. найбільшу частину в структурі власного капіталу підприємства складає нерозподілений прибуток - 88,13%, а найменшу частину – пайовий капітал – 0,14%.

Проаналізуємо у табл. 2.5 структуру поточних зобов'язань та забезпечень ТОВ "Агрофірма Ободівська" за 2020-2022 роки.

Таблиця 2.5 – Структурний аналіз поточних зобов'язань та забезпечень ТОВ "Агрофірма Ободівська" за 2020-2022 роки

Стаття	Питома вага, %			Абсолютні відхилення у структурі, п.п.		Відносні відхилення у структурі, %	
	2020	2021	2022	2021/2020	2022/2021	2021/2020	2022/2021
Короткострокові кредити банків	0,00	24,46	26,50	24,46	2,05	-	8,38
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	41,60	12,24	45,51	-29,37	33,28	-70,59	271,92
Поточні зобов'язання перед бюджетом	17,77	15,95	3,67	-1,82	-12,28	-10,23	-76,97
Поточні зобов'язання зі страхування	2,14	1,14	0,45	-1,00	-0,69	-46,85	-60,82
Поточні зобов'язання з	9,28	10,10	1,97	0,82	-8,13	8,84	-80,52

оплати праці							
Поточні зобов'язання за одержаними авансами	16,64	14,59	13,69	-2,05	-0,89	-12,32	-6,13
Інші поточні зобов'язання	12,58	21,54	8,21	8,96	-13,33	71,23	-61,90
Поточні зобов'язання та забезпечення	100,0	100,0	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Як бачимо з таблиці 2.5, найбільшу питому вагу у структурі поточних зобов'язань та забезпечень ТОВ "Агрофірма Ободівська" на протязі 2020 та 2022 років складає кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги: 41,6% у 2020 р. та 45,51% у 2022 р. Але спочатку питома вага по цієї статті мала тенденцію зниження на 29,37 п.п. (за 2020-2021 роки), потім спостерігалось зростання питомої ваги на 33,28 п.п. (за 2021-2022 роки).

Питома вага короткострокових кредитів банків зросла з 0% у 2020 р. до 26,5% у 2022 р.

Поточні зобов'язання перед бюджетом у структурі поточних зобов'язань та забезпечень зменшились з 17,77% у 2020 р. до 3,67% у 2022 р.

Найменшою була питома вага поточних зобов'язань зі страхування, яка у 2022 р. складала 0,45%, що на 0,69 п.п. менше за 2021 рік.

У додатку Г розрахована структура звіту про фінансові результати ТОВ "Агрофірма Ободівська" за 2020-2022 роки.

З табл. Г.1 бачимо, що аналіз структури звіту про фінансові результати складається з аналізу фінансових результатів та операційних витрат.

Проаналізуємо структуру фінансових результатів: чистого доходу від реалізації продукції.

Як бачимо з табл. Г.1, найбільшу питому вагу у структурі чистого доходу від реалізації продукції займає собівартість продукції і її питома вага значно зросла з 65,87% у 2020 р. до 82,45% у 2022 р. Питома вага валового прибутку, навпаки, зменшилась з 34,13% у 2020 р. до 17,55% у 2022 р. Зростання питомої ваги собівартості продукції у структурі чистого доходу від реалізації продукції за 2020-2022 роки є негативною тенденцією.

Питома вага адміністративних витрат зросла з 9,81% у 2020 р. до 10,29% у 2022 р. Питома вага витрати на збут також зросла на 0,02 п.п. у 2021 році та на 0,6 п.п. у 2022 році.

З табл. Г.1 для ТОВ "Агрофірма Ободівська" за 2020-2022 роки спостерігаємо тенденцію зниження питомої ваги по таким статтям прибутковості:

– фінансового результату від операційної діяльності: з 18,18% у 2020 р. до 0,79% у 2022 р.;

– фінансового результату до оподаткування та чистий прибуток: з 17,98% у 2020 р. до 0,49% у 2022 р..

Зниження питомої ваги статей прибутковості на ТОВ "Агрофірма Ободівська" за 2020-2022 роки є негативною тенденцією діяльності підприємства.

У структурі операційних витрат ТОВ "Агрофірма Ободівська" найбільшу питому вагу складають матеріальні затрати: 69,50% у 2020 р., 71,83% у 2021 р. та 65,78% у 2022 р. Відбулося зменшення питомої ваги витрат на оплату праці: з 16,87% у 2020 р. до 13,58% у 2022 р. та відрахувань на соціальні заходи: з 3,58% у 2020 р. до 2,9% у 2022 р. Питома вага амортизації зменшилась з 2,98% у 2020 р. до 1,33% у 2022 р. Питома вага інших операційних витрат у структурі загальних витрат мала тенденцію зростання з 7,07% у 2020 р. до 16,4% у 2022 р.

2.2. Аналіз фінансового стану підприємства для виявлення ознак банкрутства ТОВ "Агрофірма Ободівська"

В умовах ринкової економіки, де можлива ліквідація підприємств внаслідок їх банкрутства, ліквідність є одним із найважливіших показників фінансового стану. Фінансовий стан підприємств можна оцінити з точки зору коротко- та довгострокової перспективи. У короткостроковому періоді критерієм оцінки фінансового стану підприємства є його ліквідність і

платоспроможність, тобто здатність своєчасно і в повному обсязі розраховуватися за короткостроковими зобов'язаннями. Термін «ліквід» означає плавне перетворення активів у гроші.

Ліквідність підприємства - це його здатність швидко перетворювати активи в готівку і отримувати кошти для погашення зобов'язань, тобто відношення вартості його високоліквідних активів (коштів, переказних цінних паперів, дебіторської заборгованості) до короткострокової заборгованості.

При аналізі ліквідності необхідно оцінювати не тільки поточні обсяги ліквідних активів, а й майбутні зміни ліквідності.

Про незадовільний стан ліквідності підприємства буде свідчити те, що потреба підприємства в коштах перевищує його реальні доходи.

Щоб з'ясувати, чи достатньо у підприємства коштів для погашення зобов'язань, необхідно спочатку проаналізувати процес залучення коштів від господарської діяльності та формування балансу після погашення зобов'язань перед бюджетом, страховими та іншими соціальними фондами, а також виплата дивідендів.

Аналіз ліквідності вимагає ретельного аналізу структури пасивів компанії. Він складається на основі порівняння суми короткострокових зобов'язань з наявністю ліквідних коштів.

Зовнішнім проявом фінансової стійкості підприємства є його платоспроможність. Підприємство вважається платоспроможним, якщо його грошові кошти, короткострокові фінансові вкладення (цінні папери, тимчасова фінансова допомога іншим підприємствам) і активні розрахунки (розрахунки з дебіторами) покривають його короткострокові зобов'язання.

Рентабельність є одним із основних вартісних показників ефективності виробництва, що характеризує рівень фондівіддачі та ступінь використання капіталу в процесі виробництва [9, с. 84].

Показники рентабельності — сукупність показників, що характеризують здатність підприємства отримувати необхідний прибуток у

процесі господарської діяльності. Коефіцієнти рентабельності (показники) визначають загальну ефективність використання активів і вкладеного капіталу. Вони можуть бути розраховані як коефіцієнти, а потім представлені у вигляді десяткового числа, або як коефіцієнти прибутковості, а потім представлені у відсотках.

Коефіцієнти рентабельності розраховуються на підставі балансу та звіту керівництва підприємства (додатки А, Б). Розрахунок коефіцієнтів рентабельності може базуватися на різних значеннях прибутку компанії: валовий (маржинальний) прибуток, операційний прибуток, прибуток до сплати відсотків і податку на прибуток (ЕВІТ), прибуток до оподаткування (ЕВТ), чистий прибуток. Найчастіше для розрахунку коефіцієнтів рентабельності використовують чистий прибуток або прибуток до вирахування відсотків і податку на прибуток. Значення цих коефіцієнтів прибутку підприємства можна прочитати з таблиці аналізу фінансових результатів [18, с.120].

У табл. 2.6 проведемо розрахунки показників оцінки фінансового стану ТОВ "Агрофірма Ободівська" за 2020-2022 роки.

Таблиця 2.6 – Показники оцінки фінансового стану ТОВ "Агрофірма Ободівська" за 2020-2022 роки

№	Показник	Роки			Відхилення +/-		Нормативне значення	Позитивна тенденція зміни
		2020	2021	2022	2021/2020	2022/2021		
	I. Показники майнового стану							
1	Коефіцієнт зносу основних засобів	0,627	0,619	0,661	-0,007	0,042	Менше 50%	зменшення
2	Коефіцієнт надходження	0,204	0,044	-0,087	-0,161	-0,131	-	збільшення
3	Коефіцієнт вибуття	0,041	0,032	0,071	-0,009	0,039	-	-
4	Тип відтворення	0,164	0,012	-0,158	-0,152	-0,170	додатне	збільшення
	II. Показники ліквідності							
1	Коефіцієнт загальної	9,006	6,501	2,474	-2,505	-4,027	1,5-2,0	-

	ліквідності							
2	Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,580	0,669	0,288	0,089	-0,381	0,5-1,0	
3	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,0302	0,0002	0,0056	-0,03	0,0054	0,2-0,5	

Продовження табл. 2.6

III. Показники фінансової стійкості								
1	Робочий капітал	25460	29039	27807	3579	-1232	додатне	-
2	Власні оборотні кошти	25460	29039	27807	3579	-1232	додатне	-
3	Коефіцієнт автономії	0,905	0,868	0,636	-0,037	-0,232	0,4-0,6	-
4	Коефіцієнт фінансового ризику	0,105	0,152	0,573	0,047	0,421	1	зменшення
5	Коефіцієнт фінансового левериджу	0	0	0	0	0	Не більше 0,25	зменшення
6	Коефіцієнт фінансової стійкості	0,905	0,868	0,636	-0,037	-0,232	0,5-0,9	збільшення
7	Коефіцієнт довгострокової заборгованості	0	0	0	0	0	-	-
8	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,842	0,837	0,845	-0,005	0,007	0,25-0,9	збільшення
IV. Показники цілової активності								
1	Коефіцієнт оборотності активів	1,276	1,107	0,954	-0,169	-0,152	-	збільшення
2	Тривалість одного обороту активів	286,893	329,796	382,465	42,903	52,669	-	зменшення
3	Коефіцієнт оборотності запасів	1,048	0,940	0,988	-0,108	0,048	-	збільшення
4	Термін зберігання запасів	349,252	388,429	369,407	39,177	-19,023	-	зменшення
5	Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	107,111	60,757	16,339	-46,354	-44,418	-	збільшення
6	Термін погашення дебіторської заборгованості	3,417	6,008	22,339	2,591	16,331	-	зменшення
7	Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	21,226	44,783	4,746	23,557	-40,037	-	збільшення
8	Термін погашення кредиторської заборгованості	17,243	8,150	76,900	-9,093	68,749	-	зменшення
9	Операційний цикл	352,669	394,437	391,745	41,767	-2,691	-	зменшення
10	Фінансовий цикл	335,426	386,286	314,846	50,860	-71,44	-	зменшення

V. Показники рентабельності								
1	Коефіцієнт рентабельності активів	0,2294	0,2014	0,0046	-0,0280	-0,1968	-	збільшення
2	Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	0,2535	0,2321	0,0073	-0,0214	-0,2248	-	збільшення
3	Коефіцієнт ефективності інвестиційного капіталу	0,2535	0,2321	0,0073	-0,0214	-0,2248	-	збільшення
4	Коефіцієнт рентабельності реалізації	0,1798	0,1820	0,0049	0,0022	-0,1771	-	збільшення
5	Коефіцієнт рентабельності витрат	0,2730	0,2783	0,0059	0,0053	-0,2724	-	збільшення

Проведений розрахунок показників майнового стану показав, що знос у 2020 році становив 62,7% і збільшився до 66,1% у 2022 році, що є негативною тенденцією. Також негативним є зменшення коефіцієнта надходження на 0,161 у 2021 році та ще на 0,131 у 2022 році. Що ж стосується коефіцієнта вибуття, то тут спостерігається його зменшення у 2021 році на 0,009 та зростання на 0,039 у 2022 році. Тип відтворення показав, що відбувається зменшення якості основних засобів з кожним роком.

Проведений аналіз показників ліквідності виявив наступне:

- коефіцієнт загальної ліквідності набагато більший за нормативне значення із-за великого розміру оборотних активів;
- показник швидкої ліквідності був в межах нормативного значення у 2020-2021 роках, але у 2022 році із-за значного зростання запасів він зменшився і став менше рекомендованого значення;
- коефіцієнт абсолютної ліквідності є дуже низьким протягом 2020-2022 років із-за невеликого розміру грошових коштів та їх еквівалентів.

Проведений аналіз показників фінансової стійкості виявив наступне:

1. Підприємство має великий розмір робочого капіталу та власних оборотних коштів, що забезпечує великий розмір власного капіталу.

2. Також завдяки великого розміру власного капіталу коефіцієнт автономії був більше нормативного значення у 2020-2021 роках та в межах нормативного значення у 2022 році.

3. Фінансовий ризик протягом досліджуваного періоду дуже низький.

4. Коефіцієнт фінансової стійкості показує, що підприємство має стійкий фінансовий стан.

5. Власний капітал забезпечує велику його маневреність, про що говорять результати розрахованого коефіцієнту маневреності власного капіталу.

Проведений аналіз ділової активності виявив негативні тенденції. Так, оборотність активів дуже низька і становила у 2020 році 286,893 дні, а у 2022 році вона значно погіршилась до 382,465 днів. На підприємстві величезний розмір запасів і їх термін зберігання перевищує 1 рік. На підприємстві дуже швидкий термі погашення кредиторської та дебіторської заборгованостей.

Також негативним є те, що операційний та фінансовий цикли становлять 1 рік протягом 2020-2022 років.

Проведені розрахунки показників рентабельності показали, що рентабельність була високою у 2020 році – значення коефіцієнтів 17,98-27,30%, у 2021 році вона дещо погіршилась із-за незмінності чистого прибутку та зростання інших статей, а у 2022 році дорівнює майже 0 із-за отримання лише 240 тис. грн. чистого прибутку.

2.3. Аналіз ймовірності банкрутства ТОВ "Агрофірма Ободівська"

Невід'ємною рисою ТОВ "Агрофірма Ободівська" в ринковій економіці є ризик, пов'язаний з можливістю банкрутства компанії. Цей ризик поширюється не лише на особу чи компанію, які зазнали збитків у результаті своєї господарської діяльності, а й на осіб, які в тій чи іншій формі надали їм

фінансові ресурси (шляхом купівлі акцій, бізнес-кредиту, грошей тощо).

Найбільш популярні в даний час методи діагностики банкрутства були запропоновані в 1968 році відомим західним економістом Е. Альтманом - Z - моделі. Відповідно до двофакторної моделі ймовірність банкрутства (Z-фактор) визначається коефіцієнтом покриття K_{Π} і коефіцієнтом автономії (фінансової незалежності) $K_{\text{авт}}$ за формулою:

$$Z = - 0,3877 - 1,0736 * K_{\Pi} + 0,0579 * K_{\text{авт}}, \quad (2.1)$$

Для підприємств, де $Z = 0$, ймовірність банкрутства становить 50%. Негативні значення Z свідчать про зниження ймовірності банкрутства. Якщо $Z > 0$, ймовірність банкрутства перевищує 50% і зростає зі збільшенням Z . Ця модель проста, не вимагає великої кількості початкової інформації, але не передбачає точного прогнозування ймовірності банкрутства. Похибка $\Delta Z = \pm 0,65$.

За даними фінансової звітності ТОВ "Агрофірма Ободівська" розрахуємо індекс Z для аналізованого підприємства.

$$Z_{2020} = -0,3877 - 1,0736 * 9,006 + 0,0579 * 0,905 = -10,004.$$

$$Z_{2021} = -0,3877 - 1,0736 * 6,501 + 0,0579 * 0,868 = -7,317.$$

$$Z_{2022} = -0,3877 - 1,0736 * 2,474 + 0,0579 * 0,636 = -3,007.$$

Отже, ймовірність банкрутства протягом трьох років не перевищує 50%. Також можна зауважити, що ймовірність банкрутства збільшується і в 2022 році вона збільшилась в порівнянні з 2021 на 4,31.

Для більшої точності прогнозу в західній практиці фінансового аналізу використовується п'ятифакторна модель визначення Z-індексу.

Модель Альтмана (інтегральний показник ризику банкрутства).

$$Z_a = X_1 \cdot 1,2 + X_2 \cdot 1,4 + X_3 \cdot 3,3 + X_4 \cdot 0,6 + X_5 \cdot 1, \quad (2.2)$$

де X_1 - відношення власного оборотного капіталу до підсумку всіх активів підприємства $X_1 = (\text{стр.1495ф1}-\text{стр.1095ф1})/\text{стр.1300ф1}$;

X_2 - відношення нерозподіленого прибутку до підсумку всіх активів підприємства $X_2 = \text{стр.1420ф1}/\text{стр.1300ф1}$;

X_3 – рівень дохідності активів $X_3 = \text{стр.2090ф2}/\text{стр.1300ф1}$;

X_4 – коефіцієнт фінансового ризику $X_4 = \text{стр.1495ф1}/(\text{стр.1900}-\text{стр.1495ф1})$;

X_5 – коефіцієнт оборотності активів $X_5 = \text{стр.2000ф2}/(1/2(\text{гр.3стр.1300ф1}+\text{гр.4стр.1300ф1}))$.

Таблиця 2.7 – Нормативне значення показника Моделі Альтмана

Імовірність банкрутства	Значення показника Z_a
Дуже висока імовірність банкрутства	<1,8
Висока ступень імовірності банкрутства	1,81-2,7
Можливе банкрутство	2,71-2,9
Ступень імовірності банкрутства мала	3 і >

$Z_{a2020} = 1,2*(30236-4776)/33416+1,4*26328/33416+3,3*14548/33416+0,6*30236/(33416-30236)+1*42630/33416=10,43$.

$Z_{a2021} = 1,2*(34686-5647)/39965+1,4*30779/39965+3,3*15301/39965+0,6*34686/(39965-34686)+1*44231/((39965+33416)/2) = 8,36$.

$Z_{a2022} = 1,2*(32926-5119)/51791+1,4*29018/51791+3,3*8673/51791+0,6*32926/(51791-32926)+1*49426/((51791+39965)/2) = 4,11$.

Ці розрахунки, як і попередні, говорять, що ймовірність банкрутства дуже мала в 2020 році, дещо підвищилась в 2021 році та значно зростає в 2022 році по відношенню до 2021 року. Попередні розрахунки показали, що дуже низька ймовірність банкрутства із-за високого коефіцієнта покриття. В цих же розрахунках вплинуло величезне значення розміру нерозподіленого прибутку та невеликий розмір необоротних активів.

Крім індексу Альтмана у зарубіжних країнах використовують показник діагностики платоспроможності Конана і Гольдера:

$$Z = 0,16x_1 - 0,22 x_2 + 0,87 x_3 + 0,10 x_4 - 0,24 x_5, \quad (2.3)$$

$$\text{де } x_1 = \frac{\text{Дебіторська заборгованість} + \text{Кошти}}{\text{Активи}};$$

$$x_2 = \frac{\text{Постійний капітал}}{\text{Пасиви}};$$

$$x_3 = \frac{\text{Фінансові витрати}}{\text{Виручка від реалізації}}$$

$$x_4 = \frac{\text{Витрати на персонал}}{\text{Додана вартість}};$$

$$x_5 = \frac{\text{Валовий прибуток}}{\text{Залучений капітал}}.$$

Наведені рівняння отримані за допомогою методів статистичного кореляційного аналізу вибірки даних 95 малих і середніх промислових підприємств. Ми повідомляємо ймовірності затримки платежу для різних значень Z (табл. 2.8).

Таблиця 2.8 – Вірогідність затримки платежів для різних значень показника Конана і Гольдера

Значення Z	+0,210	+0,480	+0,002	-0,026	-0,068	-0,087	-0,107	-0,131	-0,164
Вірогідність затримки платежів, %	100	90	80	70	50	40	30	20	10

$$Z_{2020} = 0,16*1565/33416 - 0,22*30236/33416 + 0,87*82/42630 + 0,10*7562/7105 - 0,24*14548/3180 = -1,181.$$

$$Z_{2021} = 0,16*2355/39965 - 0,22*34686/39965 + 0,87*63/44231 + 0,10*8673/7372 - 0,24*15301/5279 = -0,76.$$

$$Z_{2022} = 0,16*4324/51791 - 0,22*32926/51791 + 0,87*33/49426 + 0,10*9479/8238 - 0,24*8673/18865 = -0,121.$$

Отже, вірогідність затримки платежів становила в 2020 році менше 10% так як чистий прибуток залежний від інших операційних доходів. В 2021-2022 роках ситуація потроху погіршувалась і затримка платежів в 2022 році становить 25 %. На погіршення розрахованого коефіцієнту вплинуло значне зростання дебіторської заборгованості, а також витрат на персонал.

Тести Лису (Z_L) та Таффлера (Z_T) ймовірності банкрутства також відомі в зарубіжній практиці фінансового аналізу.

$$Z_L = 0,063x_1 + 0,092x_2 + 0,057x_3 + 0,001x_4, \quad (2.4)$$

$$\text{де } x_1 = \frac{\text{Оборотні активи}}{\text{Активи}};$$

$$x_2 = \frac{\text{Прибуток від реалізації}}{\text{Активи}};$$

$$x_3 = \frac{\text{Нерозподілений прибуток}}{\text{Активи}}$$

$$x_4 = \frac{\text{Власний капітал}}{\text{Залучений капітал}}.$$

Граничне значення $Z_L = 0,037$. Якщо $Z_L > 0,037$ - підприємство має гарні довгострокові перспективи, якщо $Z_L < 0,037$ - є ймовірність банкрутства.

Розрахуємо показник Лису для ТОВ "Агрофірма Ободівська" за 2020-2022 у табл. 2.9.

Таблиця 2.9 – Розрахунок показника банкрутства Лису для ТОВ "Агрофірма Ободівська" за 2020-2022 роки

Показник	2020 р.	2021 р.	2022 р.
Активи	33416	39965	51791
Оборотні активи	28640	34318	46672
Прибуток від реалізації	42630	44231	49426
Нерозподілений прибуток	26328	30778	29018
Власний капітал	30236	34686	32926
Залучений капітал	3180	5279	18865
Z_L	0,226	0,206	0,178

Таким чином, за показником Лису підприємство має добрі довгострокові перспективи і спостерігається зменшення показника з кожним

роком. Таке позитивне значення пов'язане з великим розміром оборотних активів та власного капіталу.

Показник ймовірності банкрутства Таффлера:

$$Z_T = 0,03x_1 + 0,13x_2 + 0,18x_3 + 0,16x_4, \quad (2.5)$$

$$x_1 = \frac{\text{Прибуток від реалізації}}{\text{Короткострокові зобов'язання}};$$

$$x_2 = \frac{\text{Оборотні активи}}{\text{Зобов'язання}};$$

$$x_3 = \frac{\text{Короткострокові зобов'язання}}{\text{Активи}}$$

$$x_4 = \frac{\text{Виручка від реалізації}}{\text{Активи}}.$$

Якщо $Z_T > 0,3$ – підприємство має добрі довгострокові перспективи, при $Z_T < 0,2$ – є ймовірність банкрутства.

Розрахуємо показник Таффлера для ТОВ "Агрофірма Ободівська" за 2020-2022 роки:

$$Z_{T2020} = 0,03 * 42630/3180 + 0,13 * 28640/3180 + 0,18 * 3180/33416 + 0,16 * 42630/33416 = 1,794.$$

$$Z_{T2021} = 0,03 * 44231/5279 + 0,13 * 34318/5279 + 0,18 * 5279/39965 + 0,16 * 44231/39965 = 1,297.$$

$$Z_{T2022} = 0,03 * 49426/18865 + 0,13 * 46672/18865 + 0,18 * 18865/51791 + 0,16 * 49426/51791 = 0,618.$$

Тест Таффлера також свідчить, що підприємство має добрі довгострокові перспективи. В даному випадку на велике значення впливає великий розмір чистого доходу від реалізації продукції, але спостерігається значне погіршення результативного показника з кожним роком.

Модель М. Спрингейта дозволяє розробити інтегральний показник, який використовується для оцінки ймовірності оголошення банкрутства. Ця модель була побудована Гордоном Л.В. Спрінгейтом з Університету Саймона Фрейзера в 1978 році за допомогою поетапного дискримінантного аналізу, методу, розробленого Едвардом І. Альтманом у 1968 році.

У загальному модель Спрінгейта, яка має наступний вигляд:

$$Z = 1,03X_1 + 3,07X_2 + 0,66X_3 + 0,4X_4, \quad (2.6)$$

де X_1 – власний оборотний капітал/ всього активів;

X_2 – прибуток до виплати відсотків/ всього активів;

X_3 – прибуток до оподаткування/ поточні зобов'язання;

X_4 – чистий дохід/ всього активів.

Якщо для підприємства критерій $Z < 0,862$, то підприємство – потенційний банкрут, якщо $Z > 2,451$, то загроза банкрутства мінімальна і підприємство являється фінансово надійним.

$$Z_{2020} = 1,03 * 30236/33416 + 3,07 * 7665/33416 + 0,66 * 7665/3180 + 0,4 * 42630/33416 = 3,737.$$

$$Z_{2021} = 1,03 * 34686/39965 + 3,07 * 8050/39965 + 0,66 * 8050/5279 + 0,4 * 44231/39965 = 2,961.$$

$$Z_{2022} = 1,03 * 32926/51791 + 3,07 * 240/51791 + 0,66 * 240/18865 + 0,4 * 49426/51791 = 1,059.$$

Проведені розрахунки показали, що у 2020 році відсутня загроза банкрутства, а у 2021 також відсутня, а у 2022 році загроза банкрутства присутня на що вплинуло значення чистого прибутку лише у 240 тис. грн., що на 7810 тис. грн. менше за 2021 рік.

Після публікації моделі Альтмана почали широко поширюватися методи аналізу ймовірності банкрутства компанії на основі дискримінантного аналізу, про що свідчить модель Таффлера.

Модель Таффлера і Тішоу має такий вигляд:

$$Z = 0,53X_1 + 0,13X_2 + 0,18X_3 + 0,16X_4, \quad (2.7)$$

де X_1 – операційний прибуток / поточні зобов'язання;

X_2 – оборотні активи / зобов'язання;

X_3 – поточні зобов'язання / всього активів;

X_4 – чистий дохід/ всього активів.

$$Z_{2020} = 1,03 * 7752/3180 + 3,07 * 28640/3180 + 0,66 * 3180/33416 + 0,4 * 42630/33416 = 30,733.$$

$$Z_{2021} = 1,03 * 8113/5279 + 3,07 * 34318/5279 + 0,66 * 5279/39965 + 0,4 * 44231/39965 = 22,07.$$

$$Z_{2022} = 1,03 * 392/18865 + 3,07 * 46672/18865 + 0,66 * 18865/51791 + 0,4 * 49426/51791 = 8,24.$$

Проведені розрахунки показали, що у 2021 році ймовірність банкрутства збільшилась і продовжує зростати у 2022 році.

Отже, можна зробити висновок, що об'єктивні труднощі в отриманні відповідної інформації роблять проблематичним створення ефективної моделі прогнозування банкрутства на основі статистичних даних в Україні. Також можна сказати, що для українських підприємств використання «західних» показників неплатоспроможності та банкрутства є небажаним, оскільки вони не враховують специфіку вітчизняного економічного середовища, а отже, не відображають справжньої картини фінансового стану вітчизняних підприємств.

Розрахунки коефіцієнтів банкрутства по ТОВ "Агрофірма Ободівська" показали, що в 2020 році ймовірність відсутня та відсутні затримки платежів, в 2021 році ситуація погіршується, але ймовірність банкрутства відсутня. Результати розрахунків за 2022 рік говорять, що хоча і ймовірність банкрутства відсутня, але результати значно гірші за 2021 рік та відбувається поява ймовірності затримки платежів у 25%. На погіршення ситуації в 2022 році значно вплинуло зменшення чистих прибутків, зростання витрат на персонал та позикового капіталу.

2.4. Шляхи вирішення виявлених проблем ТОВ "Агрофірма Ободівська" в умовах війни

Проведені дослідження ТОВ "Агрофірма Ободівська" за 2022 рік в умовах війни виявили низку проблем, що значно погіршує розвиток підприємства на 2023 рік. На підприємстві використовувалось довгострокове планування, яке в умовах війни стає зовсім не ефективним і не дієздатним. Необхідно переходити на короткострокове планування.

З метою удосконалення фінансового планування на ТОВ "Агрофірма Ободівська" слід враховувати наступне:

- фінансовий план складається для підвищення ефективності діяльності і максимізації прибутку ТОВ "Агрофірма Ободівська". Тому план повинен задавати високий темп діяльності і ставити максимальні цілі. При цьому, заплановані кінцеві результати повинні бути високими, але досяжними. Часто має місце ситуація, коли планування здійснюють від досягнутого рівня в минулому плановому періоді і не враховують можливості підвищення продуктивності праці, збільшення обсягів виробництва та реалізації продукції;

- розроблення фінансового плану доцільно деталізувати за короткими періодами, що дозволить протягом планового періоду відслідковувати хід виконання плану.

По закінченню планового періоду працівники підрозділів ТОВ "Агрофірма Ободівська" повинні особисто звітувати керівнику про результати своєї діяльності за цей період. Фінансовий план повинен спиратися на важливу інформацію для прийняття управлінських рішень. При цьому, фінансовий план повинен бути якомога повнішим з точки зору інформативності, але не перенавантаженим несуттєвою інформацією або тією, на яку не може вплинути працівник;

Після затвердження фінансового плану він стає внутрішнім законом і не переглядається протягом планового періоду. Більшість компаній по закінченню певного терміну уточнюють прогноз на решту періоду, оскільки будь-який прогноз і бюджет є спробою максимально упорядкувати і

спланувати діяльність, але протягом року вносяться корективи і завжди будуть відхилення. Взагалі вносити зміни до фінансового плану доцільно лише у виняткових випадках, які суттєво впливають на фінансово-господарську діяльність підприємства.

Мета та завдання, покладені в основу фінансового плану, повинні бути незмінними протягом усього планового періоду. Встановлені величини базових показників не повинні принципово змінюватись протягом контрольного періоду, за винятком непередбачених обставин. За суттєвих змінах умов діяльності, які викликають зміни у фінансовому плані, для контролю й оцінки ефективності діяльності підрозділів доцільно використовувати гнучкі бюджет, в яких витрати перераховують на фактичний обсяг виробництва.

З метою уникнення постійних коригувань доцільним є введення рівнів можливих відхилень показників. Одним з недоліків фінансового планування, зокрема оперативного, на більшості підприємств України, є використання окремих елементів операційного бюджетування. Тому, якщо результати оперативної експертної діагностики, а саме, аналізу фінансово-майнового стану, свідчать про деяке погіршення платоспроможності та ділової активності підприємства (інституту), доцільним було б здійснювати бюджетування у повному обсязі.

Для ТОВ "Агрофірма Ободівська" розробка бюджету проектно-вишукувальних робіт дозволить спрогнозувати збут за видами продукції в натуральному та вартісному вираженні; складання бюджетів комерційних та управлінських витрат дозволить визначати витрати, пов'язані зі збутом продукції, заробітною платою адміністративного персоналу та отримання послуг від сторонніх організацій. На основі розроблених операційних бюджетів необхідно скласти бюджет фінансових результатів, який акумулюватиме всю інформацію з вищевказаних бюджетів і визначає очікуваний рівень прибутку підприємства, і, таким чином, ще на даному етапі планування дозволить визначитиме вплив факторів на величину

прибутку за окремими центрами відповідальності.

З урахуванням інформації, яка міститься в бюджеті фінансових результатів, необхідно розробляти фінансові бюджети. За допомогою бюджету грошових потоків визначатиметься величина грошових надходжень та платежів, а також час їх фактичного здійснення; бюджету капітальних вкладень - визначатиметься вартість активів, що передбачається придбати чи побудувати, строки здійснення, прогнозний баланс характеризує зміни у фінансовому стані підприємства за умови виконання запланованих у попередніх бюджетах фінансових і господарських операцій.

Організаційно-логічна побудова бюджетів, визначення послідовності дій з розробки бюджетів дозволить врахувати всі пріоритетні напрямки розвитку підприємства, вирішити організаційні задачі щодо бюджетування та визначити осіб, відповідальних за складання бюджетів.

Доцільним є розробка проекту бюджету знизу-вверх, що дозволить врахувати інтереси працівників усіх рівнів і буде сприяти розвитку ініціативи та зацікавленості в результатах праці.

В умовах війни слід постійно проводити моніторинг цін на паливо, на добрива, що збільшує собівартість продукції. Аналіз за 2022 рік виявив, що собівартість зросла на 40,87%, а чистий дохід від реалізації продукції лише на 11,75%, що призвело до падіння валового доходу на 43,32%. Отже, відбувалось не своєчасне коригування цін на збут продукції, що спричинило втрати прибутку.

Одним з найголовнішим для ТОВ "Агрофірма Ободівська" є моніторинг попиту на продукції. В країні відбувається значне зменшення населення і хоча в Вінницькій області суттєвого відтоку не відбулося, але треба враховувати спад споживчих можливостей населення – відбулося значне знецінення грошей через інфляцію, люди стали більш економні, а деякі взагалі втратили роботу. Все це призводить до зменшення попиту на продукцію ТОВ "Агрофірма Ободівська", тому необхідним є контролювати ринок збуту і по можливості розширювати його.

Таким чином, пропонуємо наступні пропозиції по вдосконаленню роботи підприємства в умовах війни:

1. Надання самостійності ТОВ "Агрофірма Ободівська" у фінансовому плануванні, що дозволить йому дати змогу при розробці фінансового плану та в процесі його виконання регулювати розміри доходів та витрат; самостійно визначати джерела фінансування та вишукувати додаткові фінансові ресурси; оптимізувати сам процес планування. В кожний відрізок часу співвідношення попиту та пропозиції продукції не є сталим, не залишаються незмінними й інші умови: випуск аналогічної продукції конкуруючими підприємствами, ціни на матеріали, витрати на виробництво та реалізацію готової продукції. Виникає необхідність прослідкувати рух матеріальних та фінансових ресурсів з початку виробництва і до його завершення, щоб дослідити вплив кожного фактору на кінцевий результат.

2. Для досягнення успіху та забезпечення конкурентоспроможності на ринку необхідно проводити його аналіз та прогнозування, розробляти цінову політику, постійно перевіряючи її ефективність, а при необхідності вносити корективи. Тому одним з найважливіших елементів фінансового планування діяльності ТОВ "Агрофірма Ободівська" є політика цін. Ціноутворення - складний процес, оскільки ціна є величиною принципово нестійкою. На неї впливає стан економіки, кон'юнктура ринку, політика конкурентів, посередники, покупці тощо. Процес ціноутворення повинен відображати загальні цілі підприємства, бути тісно пов'язаним із ними.

3. Слід приділити увагу проблемі гнучкості та надійності фінансового планування, актуальність яких зростає зі збільшенням обсягу виробництва, розширенням його структури та номенклатури, умов, які склалися на ринку реалізації товарів та послуг. Ринкова економіка створює необхідність зміни галузевої структури, складу та основних напрямів вкладення фінансових ресурсів, прискорення зміни цінової політики як засобу реагування на потреби ринку. Гнучке фінансове планування необхідно розглядати як процес визначення фінансових потреб підприємства на плановий період,

який дає змогу провадити структурну, організаційну, фінансову адаптацію до внутрішніх або зовнішніх умов, що змінюються. Доцільним є застосування у практиці фінансового планування оптимізаційних розрахунків, що дозволить підприємству гнучко та швидко реагувати на зміни кон'юнктури ринку, підтримувати свою конкурентоспроможність, прискорювати свій розвиток.

ВИСНОВКИ

Дипломна робота присвячена аналізу ймовірності банкрутства підприємства в умовах війни, за результатами якого можна зробити наступні висновки:

Встановлено, що банкрутство - це неспроможність боржника відновити платоспроможність та задовольнити визнані судом вимоги кредиторів в інший спосіб, крім застосування ліквідаційної процедури в порядку, встановленому судом.

Трансформація економіки та розвиток ринкових відносин зумовили появу та застосування нових концепцій у сфері політики та економіки. А якщо врахувати, що перехід від однієї форми суспільного розвитку до іншої, більш прогресивної, завжди характеризується нестабільністю, особливо в економіці, де виникає хаос під час становлення нових організаційних форм, виникає ризик банкрутства підприємства. підприємств. і ймовірність їх ліквідації є значною.

З'ясовано, що банкрутство – це складний процес, який можна охарактеризувати з різних сторін: юридичної, управлінської, організаційної, фінансової, бухгалтерської, аналітичної тощо. По суті, банкрутство є завершальною стадією неуспішного ведення бізнесу. зазвичай передують фази нормальної, ритмічної роботи та фінансові ускладнення. Банкрутство рідко трапляється несподівано, особливо для досвідчених фінансистів і менеджерів, які намагаються постійно стежити за тенденціями розвитку власних підприємств і найважливіших постачальників і конкурентів.

У дипломній роботі було проведено дослідження ТОВ "Агрофірма Ободівська". Основним видом діяльності ТОВ "Агрофірма Ободівська" є виробництво сільськогосподарської продукції, її переробка та реалізація. Керуванням займається директор. Також є відділи маркетингу, виробництва, транспортування та збуту. Головною метою діяльності ТОВ "Агрофірма Ободівська" є отримання прибутку шляхом виробництва

сільськогосподарської продукції, її переробки та реалізації, здійснення торгівельної, комерційної, виробничої, будівельної, науково-дослідної, благодійної та іншої діяльності.

Проведене дослідження показало, що підприємство розвивається, про що говорить зростання чистих доходів від реалізації продукції, значне збільшення майна підприємства. Негативним є велика втрата чистих прибутків у 2022 році в результаті значного збільшення собівартості продукції. Саме собівартість продукції створює проблеми на підприємстві, які потрібно негайно вирішити. На значне зростання собівартості вплинула інфляція, війна в країні та втрата купівельної спроможності як населення так і підприємств. Також проблемним місцем є величезний розмір запасів продукції, період оборотності яких перевищує рік. В умовах інфляції та війни необхідно значно скорочувати запаси.

Позитивним є великий розмір власного капіталу, що забезпечує стабільну і безризикову роботу підприємства, про що говорять високі показники фінансової стійкості.

Проведені розрахунки показників ліквідності показали, що саме у 2022 році з'явилися проблеми ще і з швидкою ліквідністю, крім проблем з абсолютною ліквідністю. Отже, на підприємстві необхідно значно збільшувати грошові кошти та їх еквіваленти.

Показники майнового стану показали, що на підприємстві величезний знос основних засобів, який сягнув у 2022 році 66,1% і вони не відтворюються.

Розраховані показники ділової активності виявили, що вона є дуже повільна і подальші напрямки розвитку підприємства повинні бути направлені на її покращення.

Розрахунки коефіцієнтів банкрутства по ТОВ "Агрофірма Ободівська" показали, що в 2020 році ймовірність відсутня та відсутні затримки платежів, в 2021 році ситуація погіршується, але ймовірність банкрутства відсутня. Результати розрахунків за 2022 рік говорять, що хоча і ймовірність

банкрутства відсутня, але результати значно гірші за 2021 рік та відбувається поява ймовірності затримки платежів у 25%. На погіршення ситуації в 2022 році значно вплинуло зменшення чистих прибутків, зростання витрат на персонал та позикового капіталу.

Для ефективного фінансового планування, прогнозування та контролю керівнику фінансового департаменту ТОВ "Агрофірма Ободівська" рекомендується використовувати достатню інформаційну базу, яка описує індивідуальні особливості фінансової структури підприємства та його стану на ринку, а саме: постанови директивних органів із питань розвитку галузі; закони та підзаконні акти; вихідні дані, які розраховуються відповідними службами підприємства при розробці проєкту плану (прибуток, економічні нормативи) результати попередньої роботи зі споживачами із встановлення довгострокових господарських зв'язків та укладення договорів поставок та надання послуг, інформація про використання трудових та матеріальних ресурсів; матеріали аналізу виробничо-фінансової діяльності з метою виявлення внутрішніх резервів виробництва та збільшення прибутку підприємства.

В умовах війни необхідним є постійний моніторинг цін на паливо, енергоресурси, попит на продукції та ціноутворення. Необхідно зменшувати собівартість продукції шляхом вдосконалення технології вирощування, переробки, виробництва та покращувати логістичні напрямки реалізації продукції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Fedorchuk A., Petrenko V., Karnaushenko A. Innovative infrastructure as the framework for the development of regional enterprises competition. *Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту Серія: економіка і менеджмент.* 2019. 2 (27), с. 126-133. URL: https://suem.edu.ua/sites/default/files/2021-01/visnik_2_27_2019.pdf#page=23
2. Mokhnenko A. Concept of sustainable development of the food sector enterprises in the competitive environment / A. Mokhnenko, O. Fedorchuk, O. Protosivitska // *Development of the innovative environmental and economic system in Ukraine: monograph; edited by Khudolei V., Ponomarenko T.* – Prague: OKTAN PRINT s.r.o., 2019. – С. 123-141.
3. Mokhnenko A. Development of a regional marketing system / A.Mokhnenko, I.Perevozova // *3rd International Conference on Economic Research (ECONALANYA2019): (Alanya, Turkey 24-25 October 2019).* – Alanya, 2019.
4. Mokhnenko A. Formation of account of reservoir expenses model / I.Perevozova, A.Mokhnenko, L.Mykhailyshyn, O.Stalinska, O.Vivchar // *Academy of Accounting and Financial Studies Journal.* – 2019. – № 23. – Special Issue 2.
5. Mokhnenko A. Human capital cost accounting in the company management system / T.Hilorme, I.Perevozova, L.Shpak, A.Mokhnenko, Y.Korovchuk // *Academy of Accounting and Financial Studies Journal.* – 2019. – № 23. – Special Issue 2.
6. Mokhnenko A. Identification of Efficiency Factors for Control over Information and Communication Provision of Sustainable Development in Higher Education Institutions / I.Gontareva, M.Borovyk, V.Babenko, I.Perevozova, A.Mokhnenko // *WSEAS Transactions on Environment and Development.* – 2019. – № 15. – P. 593-604.3
7. Mokhnenko A. Innovative Paradigm of

Management Accounting and Development of Controlling in the Entrepreneurship / A.Sakun, I.Perevozova, O.Kartashova, O.Prystemskyi, A.Mokhnenko // Universal Journal of Accounting and Finance. – 2021. – Vol. 9, №4.

8. Mokhnenko A. Integration of the supply chain management and development of the marketing system / I.Perevozova, L.Horal, A.Mokhnenko, N.Hrechanyk, A.Ustenko, O.Malynka, L.Mykhailyshyn // International Journal of Supply Chain Management. – 2020. – № 9. – Issue 3. – P. 496-507.

9. Mokhnenko A. Mathematical-Logistic Model of Integrated Production Structure of Food Production / A.Mokhnenko, V.Babenko, O.Naumov, I.Perevozova, O.Fedorchuk // CEUR Workshop Proceedings, 2020, Volume 2732, P. 446-454.

10. Mokhnenko A. Modeling of economic security of the enterprise at change of investment maintenance / S.Bondarenko, H.Tkachuk, I.Klochan, A.Mokhnenko, I.Liganenko, V.Martynenko // Studies of Applied Economics. – 2021. – № 39(7).

11. Mokhnenko A. Software economy as a vector of management of innovative infrastructure of the region / A.Mokhnenko, O.Fedorchuk, K.Melnikova // Вісник Хмельницького національного університету. Серія "Економічні науки". – Хмельницький, 2019. – № 5. – С. 7-10.

12. Mokhnenko, A. Partner relationship assessment methodology / I.Perevozova, N.Daliak, A.Mokhnenko, T.Stetsyk, V.Babenko // International Conference on Distributed Sensing and Intelligent Systems (ICDSIS2020): (Agadir, Morocco 01-03 February 2020). – Agadir, 2020.

13. Азаренкова Г.М. Фінанси підприємств: навч. посіб. для самост. вивчення дисципліни. / Г.М. Азаренкова, Т.М. Журавель, Р.М. Михайленко. — 2-ге вид., випр. і доп. — К.: Знання-Прес, 2006. — 287с.

14. Андреева Г.І. Економічний аналіз : навч.-метод. посібник / Г.І. Андреева. - К.: Знання, 2010. – 263 с.

15. Бабець Є.К. Теорія економічного аналізу : навч. посібник / Є.К. Бабець, М.І. Горлов, С.О. Жуков. – К.: ВД "Професіонал", 2008. – 384 с.
16. Базилінська О.Я. Фінансовий аналіз теорія і практика : навч. посібник / О. Я. Базилінська. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 328 с.
17. Боровік Л. В., Петренко В. С., Карнаушенко А. С. Роль шкільної освіти в розвитку молодіжного підприємництва. *Ефективна економіка*. 2021. № 3. – URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8737> . DOI: [10.32702/2307-2105-2021.3.6](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.3.6)
18. Воєвутко А. М. Антикризове управління підприємством як динамічною системою [Електронний ресурс] / А. М. Воєвутко // Проблеми системного підходу в економіці. - 2015. - Вип. 51. - С. 15-19. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PSPE_print_2015_51_5.
19. Господарський кодекс України / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К.: Парлам. вид-во, 2013. – 413 с.
20. Закон України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом" від 14.05.1992 №2343-ХІІ [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2343-12>.
21. Зверук Л. А. Антикризове управління підприємством в умовах інноваційного розвитку [Електронний ресурс] / Л. А. Зверук, Н. М. Давиденко // Міжнародний науковий журнал "Інтернаука" . - 2017. - № 1(2). - С. 69-75. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnj_2017_1\(2\)_16](http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnj_2017_1(2)_16).
22. Іванюта С.М. Антикризове управління [текст] / С.М. Іванюта. – К.: ЦУЛ,2007. - 288 с.
23. Карнаушенко А.С., Петренко В.С. Основні відмінності між спільними підприємствами та іншими формами міжнародних партнерських відносин. *Бізнес-навігатор*. 2018. Вип. 1 (44). С. 101
24. Карнаушенко А.С., Петренко В.С., Боровік Л.В. Сучасні тенденції та перспективи розвитку європейського ринку страхування. *Таврійський науковий вісник. Серія Економіка*. 2022. №14. С. 85-94
25. Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності

підприємств : навч. посібник / М.Я. Коробов. – К.: Знання, КОО, 2006. – 378 с.

26. Кривов'язюк І. В. Антикризове управління як визначальна передумова розвитку сучасного підприємства [Електронний ресурс] / І. В. Кривов'язюк // Економіка та держава. - 2011. - № 12. - С. 43-47. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecde_2011_12_13.

27. Литвин Б.М. Фінансовий аналіз : навч. посібник / Б.М. Литвин, М.В. Стельмах. – К.: Хай-Тек Прес, 2010. – 336 с.

28. Методичні рекомендації Національного банку України щодо застосування комерційними банками Закону України "Про банкрутство" від 21.07.94р. N 23012/105 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://zakon.nau.ua/doc/?code=v_105500-94.

29. Методичні рекомендації Центральної спілки споживчих товариств України з аналізу і оцінки фінансового стану підприємств 28.07.2006 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=n0005626-06>.

30. Мохненко А.С. Особливості корпоративної культури на ІТ-підприємствах в сучасних умовах ведення бізнесу / А.Мохненко, К.Мельникова // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія "Економічні науки". – Херсон, 2021. – № 42. – С. 45-49.

31. Мохненко А.С. Organizational and economic mechanism for the development of an enterprise in the IT-sphere / А.С. Мохненко, О.О. Чмут, А.А. Романов // Стратегічні пріоритети розвитку економіки, менеджменту, сфери обслуговування та права в умовах інтеграційних процесів: міжнар. наук.-прак. конф. (м. Івано-Франківськ, 03-04 листопада 2022 р.). – Івано-Франківськ, 2022. – С. 281-282.

32. Мохненко А.С. Аналіз ефективності функціонування підприємств продовольчої сфери / А.С. Мохненко, О.М. Федорчук, О.І. Протосвіцька // Обліково-аналітичне забезпечення й оподаткування розвитку суб'єктів агробізнесу та сільських територій:

колективна монографія. – Херсон: Айлант, 2019. – С. 223-235.

33. Мохненко А.С. Інвестиційно-інноваційне забезпечення конкурентоспроможного розвитку підприємств / А.С. Мохненко, О.М. Федорчук, О.І. Протосвіцька // Розвиток підприємства в умовах нестабільного зовнішнього середовища: управління, реалізація та перспективи: колективна монографія; за ред. Шарко М.В. – Херсон: ФОП Вишемирський В.С., 2019. – С. 227-243.

34. Мохненко А.С. Інвестиційно-інноваційне забезпечення конкурентоспроможного розвитку підприємств / А.С. Мохненко, О.М. Федорчук, О.І. Протосвіцька // Розвиток підприємства в умовах нестабільного зовнішнього середовища: управління, реалізація та перспективи: колективна монографія. – Херсон: ФОП Вишемирський В.С., 2019. – С. 227-243.

35. Мохненко А.С. Маркетинг як інструмент ефективного функціонування логістичної системи підприємства / А.С. Мохненко, О.О. Чмут // Маркетинг у підприємництві, біржовій діяльності та торгівлі в smart-суспільстві: управлінський, інноваційний та методичний виміри: колективна монографія / За наук. ред. І. В. Перезової. – Львів: Видавець Кошовий Б.-П.О., 2023. – С. 136-160.

36. Мохненко А.С. Модель організаційно-економічного механізму логістичної системи підприємства / А.С. Мохненко, О.Б. Наумов, О.О. Чмут // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія "Економічні науки". – Херсон, 2023. – № 48. – С. 45-49.

37. Мохненко А.С. Організаційно-економічний механізм управління сталим розвитком підприємства / А.С. Мохненко, О.О. Чмут // Сталий розвиток економіки, суспільства та підприємництва: міжнар. наук.-прак. конф. (м. Івано-Франківськ, 27-28 квітня 2023 р.). – Львів, 2023. – С. 281-282.

38. Мохненко А.С. Оцінка конкурентоспроможності підприємств агропромислового сектору економіки /

А.С. Мохненко // Сучасний стан та пріоритети розвитку системи обліку, оподаткування й аналізу виробничо-економічної діяльності суб'єктів господарювання агропромислового сектору економіки: монографія. – Херсон: Айлант, 2018. – С. 158-167.

39. Мохненко А.С. Підвищення економічної ефективності підприємств в умовах євроінтеграційних процесів / А.С. Мохненко // Теорія, методологія і практика обліку, оподаткування й аналізу виробничо-економічної діяльності суб'єктів агробізнесу та сільських територій: нові реалії та перспективи в умовах інтеграційних процесів: колективна монографія. – Херсон: Айлант, 2020. – С. 187-200.

40. Мохненко А.С. Підвищення економічної ефективності підприємств в умовах євроінтеграційних процесів / А.С. Мохненко // Теорія, методологія і практика обліку, оподаткування й аналізу виробничо-економічної діяльності суб'єктів агробізнесу та сільських територій: нові реалії та перспективи в умовах інтеграційних процесів: колективна монографія. – Херсон: Айлант, 2020. – С. 187-200.

41. Мохненко А.С. Стратегія розвитку регіонального газотранспортного підприємства / А.Мохненко, К.Мельникова, О.Федорчук // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія "Економічні науки". – Херсон, 2018. – № 32. – С. 91-94.

42. Мохненко А.С. Управління конкурентоспроможністю підприємства на основі застосування системного підходу / А.Мохненко, О.Федорчук, О.Протосвіцька / Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту – Черкаси, 2018. – № 2 (25). – С. 13-25.

43. Мохненко А.С. Формування системи забезпечення зовнішньоекономічної діяльності газотранспортного підприємства / А.С. Мохненко // Структурна модернізація економіки: прогностичні сценарії та перспективи розвитку регіону: монографія. – Херсон: ПП "Вишемирський", 2018. – С. 276-284.

44. Пепа Т.В. Управління фінансовою санацією підприємств: навч. посіб. / Т.В. Пепа, В.О. Федорова. – К.: Центр учбової літератури, 2008. - 440 с.

45. Петренко В. С., Карнаушенко А. С., Боровік Л. В. Факторинг: сутність, види та його переваги в фінансовій діяльності підприємств. *Ефективна економіка*. 2021. № 11. – URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=9551> (дата звернення: 02.04.2023). DOI: [10.32702/2307-2105-2021.11.14](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.11.14)

46. Петренко В.С., Карнаушенко А.С., Шепотіло В.О. Дивідендна політика міжнародних креативних корпорацій. *Інвестиції практика та досвід*. 2021. №23. С. 38-452

47. Петренко В.С., Карнаушенко А.С., Танклевська М.С. Кредитування як основне джерело фінансування підприємництва. *Економіка та держава*. 2021. №12. С. 41-47

48. Петренко В.С., Федорчук О.М., Карнаушенко А.С. Аналіз сучасного стану державної підтримки аграрних підприємств України. *Бізнес-навігатор*. 2019. Вип. 2(51). С. 93-98

49. Петренко, В., Карнаушенко, А.. Поняття краудфандингу та його роль в національній економіці. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*, 2020, №2, 140-150. URL:<http://tnv-econom.ksauniv.ks.ua/index.php/journal/article/view/59>

50. Подольська В.О. Фінансовий аналіз: навч. посіб. / В.О. Подольська, О.В. Ярш. – К.: Центр навчальної літератури, 2007. - 488 с.

51. Пожуєва Т. О. Антикризове управління — головна складова інноваційної діяльності та формування конкурентного потенціалу підприємства [Електронний ресурс] / Т. О. Пожуєва // Вісник економічної науки України. - 2015. - № 1. - С. 121-125. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Venu_2015_1_25.

52. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства : навч. посібник [2-ге вид., випр. і доп.] / Г.В. Савицька.– К.: Знання, 2005. – 662 с.

53. Силантьєва Н. Ризиковість підприємств / Н. Силантьєва, Л. Маринченко // Харчова та переробна промисловість. - 2010. - № 7. - с. 4-6.
54. Стешенко О. Д. Антикризове фінансове управління підприємством [Електронний ресурс] / О. Д. Стешенко, О. В. Каленський // Вісник економіки транспорту і промисловості. - 2016. - Вип. 54. - С. 362-367. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vetp_2016_54_29.
55. Танклевська Н.С., Карнаушенко А.С., Петренко В.С. Ізраїльський досвід післявоєнного відновлення економіки. *Науковий вісник Львівської академії*. 2022. №6. с. 20-28
56. Терещенко О.О. Фінансова санація та банкрутство підприємств: навч. посіб. / О.О. Терещенко. – К.: КНЕУ, 2004. - 412 с.
57. Філімоненков О.С. Фінанси підприємств: навч. посіб. / О.С. Філімоненков. - 2-ге вид., переробл. і доп. – К.: МАУП, 2004. — 328 с.
58. Цал-Цалко Ю.С. Фінансовий аналіз : підручник / Ю. С. Цал-Цалко. – К.: ЦУЛ, 2008. – 566 с.
59. Шеремет О.О. Фінансовий аналіз : навч. посібник / О.О. Шеремет. - К.: Вид-во "Кондор". – 2007. – 193 с.
60. Шморгун Н.П. Фінансовий аналіз: навч. посіб. / Н.П. Шморгун, І.В. Головка. – К.: ЦНЛ, 2006. - 528 с.
61. Штангрет А.М. Антикризове управління підприємством [текст] / А.М. Штангрет, О.І. Копилук. - К.: Знання, 2007. – 335 с.
62. Шубіна С.В. Економічний аналіз : практикум / С.В. Шубіна, Ж.І. Торяник. – К. : Знання, 2007 . – 230 с.
63. Яблонська А.С. Діяльність арбітражних керуючих: нормативне врегулювання та необхідність законодавчого вдосконалення [Електронний ресурс] / А.С. Яблонська. - Режим доступу: <http://www.minjust.gov.ua/?do=d&did=4793&sid=comments>.

Додаток А

		Дата	01.01.2023
Підприємство	ТОВ "Агрофірма Ободівська"	за ЄДРПОУ	33308866
Територія		за КОАТУУ	
Організаційно-правова форма господарювання	Товариство з обмеженою відповідальністю	за КОПФГ	240
Орган державного управління		за СПОДУ	
Вид економічної діяльності	Вирощування інших однорічних і дворічних культур	за КВЕД	01.19
Одиниця виміру:	тис. грн.	Контрольна сума	
Адреса:	вул. Дружби, буд. 43, с. Ободівка, Тростянецький район, Вінницька обл., 24353		

Баланс (Звіт про фінансовий стан)
на 31.12.2022 р.

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи:	1000	3	
первісна вартість	1001	14	14
накопичена амортизація	1002	11	14
Незавершені капітальні інвестиції	1005		
Основні засоби:	1010	5481	4956
первісна вартість	1011	14398	14635
знос	1012	8917	9679
Інвестиційна нерухомість:	1015		
первісна вартість	1016		
знос	1017		
Довгострокові біологічні активи:	1020	163	163
первісна вартість	1021	163	163
накопичена амортизація	1022		
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030		
інші фінансові інвестиції	1035		
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040		
Відстрочені податкові активи	1045		
Гудвіл	1050		
Відстрочені аквізиційні витрати	1060		
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065		

Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	1095	5647	5119
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	30787	41245
Виробничі запаси	1101	997	3018
Незавершене виробництво	1102	14288	18994
Готова продукція	1103	15502	19233
Товари	1104		
Поточні біологічні активи	1110	30	30
Депозити перестраховання	1115		
Векселі одержані	1120		
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	728	3025
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	1444	909
з бюджетом	1135		53
у тому числі з податку на прибуток	1136		
з нарахованих доходів	1140		
із внутрішніх розрахунків	1145		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	182	232
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165	1	105
Готівка	1166		1
Рахунки в банках	1167	1	104
Витрати майбутніх періодів	1170		
Частка перестраховика у страхових резервах	1180		
у тому числі в:			
резервах довгострокових зобов'язань	1181		
резервах збитків або резервах належних виплат	1182		
резервах незароблених премій	1183		
інших страхових резервах	1184		
Інші оборотні активи	1190	1146	1073
Усього за розділом II	1195	34318	46672
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200		
Баланс	1300	39965	51791

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	46	46
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401		
Капітал у дооцінках	1405		
Додатковий капітал	1410	3862	3862
Емісійний дохід	1411		
Накопичені курсові різниці	1412		
Резервний капітал	1415		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	30778	29018
Неоплачений капітал	1425		
Вилучений капітал	1430		
Інші резерви	1435		
Усього за розділом I	1495	34686	32926
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500		
Пенсійні зобов'язання	1505		
Довгострокові кредити банків	1510		
Інші довгострокові зобов'язання	1515		
Довгострокові забезпечення	1520		
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521		
Цільове фінансування	1525		
Благодійна допомога	1526		
Страхові резерви, у тому числі:	1530		
резерв довгострокових зобов'язань; (на початок звітного періоду)	1531		
резерв збитків або резерв належних виплат; (на початок звітного періоду)	1532		
резерв незароблених премій; (на початок звітного періоду)	1533		
інші страхові резерви; (на початок звітного періоду)	1534		
Інвестиційні контракти;	1535		
Призовий фонд	1540		
Резерв на виплату джек-поту	1545		
Усього за розділом II	1595		
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	1291	5000
Векселі видані	1605		
Поточна кредиторська заборгованість: за довгостроковими зобов'язаннями	1610		
за товари, роботи, послуги	1615	646	8586

за розрахунками з бюджетом	1620	842	693
за у тому числі з податку на прибуток	1621		
за розрахунками зі страхування	1625	60	84
за розрахунками з оплати праці	1630	533	371
за одержаними авансами	1635	770	2583
за розрахунками з учасниками	1640		
із внутрішніх розрахунків	1645		
за страховою діяльністю	1650		
Поточні забезпечення	1660		
Доходи майбутніх періодів	1665		
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670		
Інші поточні зобов'язання	1690	1137	1548
Усього за розділом III	1695	5279	18865
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700		
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800		
Баланс	1900	39965	51791

**Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
за 2022 рік**

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За попередній період
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	49426	44231
Чисті зароблені страхові премії	2010		
Премії підписані, валова сума	2011		
Премії, передані у перестраховання	2012		
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2017		
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2018		
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	40753	28930
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070		
Валовий: прибуток	2090	8673	15301
Валовий: збиток	2095		
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105		
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110		
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111		
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112		
Інші операційні доходи	2120	27	114
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121		
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122		
Адміністративні витрати	2130	5085	4686
Витрати на збут	2150	3139	2542
Інші операційні витрати	2180	84	74
Витрат від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181		
Витрат від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182		
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	392	8113
Фінансовий результат від операційної діяльності: збиток	2195		
Дохід від участі в капіталі	2200		

Інші фінансові доходи	2220		
Інші доходи	2240	15	
Дохід від благодійної допомоги	2241		
Фінансові витрати	2250	33	63
Втрати від участі в капіталі	2255		
Інші витрати	2270	134	
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275		
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	240	8050
Фінансовий результат до оподаткування: збиток	2295		
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300		
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	240	8050
Чистий фінансовий результат: збиток	2355		

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Найменування показника	Код рядка	За звітний період	За попередній період
Матеріальні затрати	2500	37820	31640
Витрати на оплату праці	2505	7809	7173
Відрахування на соціальні заходи	2510	1670	1500
Амортизація	2515	765	1193
Інші операційні витрати	2520	9431	2542
Разом	2550	57495	44048

Додаток Б

		Коди	
		Дата	01.01.2022
Підприємство	ТОВ "Агрофірма Ободівська"	за ЄДРПОУ	33308866
Територія		за КОАТУУ	
Організаційно-правова форма господарювання	Товариство з обмеженою відповідальністю	за КОПФГ	240
Орган державного управління		за СПОДУ	
Вид економічної діяльності	Вирощування інших однорічних і дворічних культур	за КВЕД	01.19
Одиниця виміру:	тис. грн.	Контрольна сума	
Адреса:	вул. Дружби, буд. 43, с. Ободівка, Тростянецький район, Вінницька обл., 24353		

Баланс (Звіт про фінансовий стан)
на 31.12.2021 р.

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи:	1000	6	3
первісна вартість	1001	14	14
накопичена амортизація	1002	8	11
Незавершені капітальні інвестиції	1005		
Основні засоби:	1010	4607	5481
первісна вартість	1011	12335	14398
знос	1012	7728	8917
Інвестиційна нерухомість:	1015		
первісна вартість	1016		
знос	1017		
Довгострокові біологічні активи:	1020	163	163
первісна вартість	1021	163	163
накопичена амортизація	1022		
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030		
інші фінансові інвестиції	1035		
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040		
Відстрочені податкові активи	1045		
Гудвіл	1050		
Відстрочені аквізиційні витрати	1060		
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065		
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	1095	4776	5647

II. Оборотні активи			
Запаси	1100	26797	30787
Виробничі запаси	1101	4213	997
Незавершене виробництво	1102	14163	14288
Готова продукція	1103	8421	15502
Товари	1104		
Поточні біологічні активи	1110	30	30
Депозити перестраховання	1115		
Векселі одержані	1120		
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	398	728
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	841	1444
з бюджетом	1135		
у тому числі з податку на прибуток	1136		
з нарахованих доходів	1140		
із внутрішніх розрахунків	1145		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	230	182
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165	96	1
Готівка	1166	1	
Рахунки в банках	1167	95	1
Витрати майбутніх періодів	1170		
Частка перестраховика у страхових резервах	1180		
у тому числі в:			
резервах довгострокових зобов'язань	1181		
резервах збитків або резервах належних виплат	1182		
резервах незароблених премій	1183		
інших страхових резервах	1184		
Інші оборотні активи	1190	248	1146
Усього за розділом II	1195	28640	34318
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200		
Баланс	1300	33416	39965

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	46	46
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401		
Капітал у дооцінках	1405		
Додатковий капітал	1410	3862	3862
Емісійний дохід	1411		
Накопичені курсові різниці	1412		
Резервний капітал	1415		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	26328	30778
Неоплачений капітал	1425		
Вилучений капітал	1430		
Інші резерви	1435		
Усього за розділом I	1495	30236	34686
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500		
Пенсійні зобов'язання	1505		
Довгострокові кредити банків	1510		
Інші довгострокові зобов'язання	1515		
Довгострокові забезпечення	1520		
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521		
Цільове фінансування	1525		
Благодійна допомога	1526		
Страхові резерви, у тому числі:	1530		
резерв довгострокових зобов'язань; (на початок звітного періоду)	1531		
резерв збитків або резерв належних виплат; (на початок звітного періоду)	1532		
резерв незароблених премій; (на початок звітного періоду)	1533		
інші страхові резерви; (на початок звітного періоду)	1534		
Інвестиційні контракти;	1535		
Призовий фонд	1540		
Резерв на виплату джек-поту	1545		
Усього за розділом II	1595		
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600		1291
Векселі видані	1605		
Поточна кредиторська заборгованість: за довгостроковими зобов'язаннями	1610		
за товари, роботи, послуги	1615	1323	646

за розрахунками з бюджетом	1620	565	842
за у тому числі з податку на прибуток	1621		
за розрахунками зі страхування	1625	68	60
за розрахунками з оплати праці	1630	295	533
за одержаними авансами	1635	529	770
за розрахунками з учасниками	1640		
із внутрішніх розрахунків	1645		
за страховою діяльністю	1650		
Поточні забезпечення	1660		
Доходи майбутніх періодів	1665		
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670		
Інші поточні зобов'язання	1690	400	1137
Усього за розділом III	1695	3180	5279
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700		
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800		
Баланс	1900	33416	39965

**Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
за 2021 рік**

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За попередній період
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	44231	42630
Чисті зароблені страхові премії	2010		
Премії підписані, валова сума	2011		
Премії, передані у перестраховання	2012		
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2017		
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2018		
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	28930	28082
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	20700		
Валовий: прибуток	2090	15301	14548
Валовий: збиток	2095		
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105		
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110		
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111		
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112		
Інші операційні доходи	2120	114	
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121		
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122		
Адміністративні витрати	2130	4686	4181
Витрати на збут	2150	2542	2441
Інші операційні витрати	2180	74	174
Витрат від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181		
Витрат від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182		
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	8113	7752
Фінансовий результат від операційної діяльності: збиток	2195		
Дохід від участі в капіталі	2200		

Інші фінансові доходи	2220		
Інші доходи	2240		
Дохід від благодійної допомоги	2241		
Фінансові витрати	2250	63	82
Втрати від участі в капіталі	2255		
Інші витрати	2270		5
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275		
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	8050	7665
Фінансовий результат до оподаткування: збиток	2295		
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300		
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	8050	7665
Чистий фінансовий результат: збиток	2355		

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Найменування показника	Код рядка	За звітний період	За попередній період
Матеріальні затрати	2500	31640	25710
Витрати на оплату праці	2505	7173	6239
Відрахування на соціальні заходи	2510	1500	1323
Амортизація	2515	1193	1104
Інші операційні витрати	2520	2542	2615
Разом	2550	44048	36991

Додаток В

Таблиця В.1 - Етапи антикризового управління [5, с.18]

Етап	Технологічна схема антикризового управління
1	2
1	Створюється спеціалізована робоча група (бригада). Він може складатися як з власного персоналу організації, так і зі спеціалістів, які запрошуються ззовні лише у разі можливої чи реальної кризової ситуації. Фахівці повинні володіти знаннями в галузі теорії криз, прогнозування, аналізу конфліктів, розробки управлінських рішень, дослідження систем управління, макроекономіки, мікроекономіки тощо.
2	Планується перевірка ефективності та своєчасності заходів антикризового управління. У разі непрактичності відбувається повернення до вихідної ситуації - пошук нових цілей, планування спеціальних дій для них. Якщо доцільність і своєчасність «включення» антикризової процедури виправдана, то йде наступний крок.
3	Розробляються управлінські рішення антикризового характеру, які реалізуються в кілька етапів. До основних належать збір вихідної інформації про ситуацію в організації, структурно-морфологічний аналіз ситуації, визначення шляхів виходу організації з кризової ситуації, визначення необхідних ресурсів, перевірка можливості досягнення визначити цілі. (Про загальну послідовність підготовки управлінських рішень щодо виходу підприємства з кризової ситуації докладніше буде сказано нижче).
4	Створюється система реалізації управлінських рішень щодо виходу організації з кризової ситуації. Група спеціалістів, яка готувала ці рішення, визначає їх конкретних інтерпретаторів. Постачальник повинен мати необхідні і достатні засоби для реалізації антикризового управлінського рішення, а також кваліфікацію, що відповідає рівню і складності покладених на нього завдань. Інакше реалізація антикризових заходів відбуватиметься інакше, не за наміщеною схемою або буде неможливою.
5	Реалізація управлінських рішень структурована. Це конкретні організаційні та практичні дії, виконання яких у чітко визначеному порядку дасть змогу досягти поставлених цілей в антикризовій процедурі.
6	Оцінювати та аналізувати якість реалізації управлінських рішень необхідно на основі показників діяльності організації. Якщо виконання рішення не призвело до змін (позитивних чи негативних), розглядаються причини невиконання рішення або отримання результатів, що відхиляються від запланованих показників. Після з'ясування причин незадовільного виконання управлінського рішення складається нове рішення з урахуванням результатів, отриманих від уже здійснених заходів антикризового управління. Якщо реалізація управлінських рішень принесла позитивні результати, тобто в роботі підприємства спостерігалися тенденції до покращення показників господарської діяльності, але не в необхідному обсязі, вносяться зміни в систему реалізації управлінських рішень.

Продовження табл. В.1

1	2
7	<p>Вивчається доцільність проведення подальшої роботи з виходу організації з кризової ситуації, яка полягає у визначенні етапу реалізації антикризової програми.</p> <p>Якщо експертний висновок про виконання антикризової програми і становище організації в кризовій ситуації на ринку не змінилося, необхідно розробити заходи, спрямовані на зміну статусу організації, зокрема, можливе визнання банкрутом та здійснення діяльності, пов'язаної зі здійсненням процедури банкрутства.</p> <p>Якщо антикризова програма закінчується і зовнішня ситуація організації змінюється, система антикризового управління адаптується до мінливих умов ринку. Для виведення організації з кризової ситуації готуються інші антикризові управлінські рішення.</p>
8	<p>Розробляються заходи щодо прогнозування майбутніх надзвичайних ситуацій. Прогнозування є невід'ємною частиною технології антикризового управління. Це дозволяє якщо не уникнути кризової ситуації, то підготуватися до неї та мінімізувати її наслідки.</p>

Додаток Г

Таблиця Г.1 – Структурний аналіз звіту про фінансові результати ТОВ
"Агрофірма Ободівська" за 2020-2022 роки

Стаття	Питома вага, %			Абсолютні відхилення у структурі, п.п.		Відносні відхилення у структурі, %	
	2020	2021	2022	2021/2020	2022/2021	2021/2020	2022/2021
I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ							
Чистий дохід від реалізації продукції	100,0	100,0	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Собівартість продукції	65,87	65,41	82,45	-0,47	17,05	-0,71	26,06
Валовий прибуток	34,13	34,59	17,55	0,47	-17,05	1,37	-49,28
Інші операційні доходи	0,00	0,26	0,05	0,26	-0,20	-	-78,81
Адміністративні витрати	9,81	10,59	10,29	0,79	-0,31	8,02	-2,89
Витрати на збут	5,73	5,75	6,35	0,02	0,60	0,37	10,51
Інші операційні витрати	0,41	0,17	0,17	-0,24	0,00	-59,01	1,58
Фінансовий результат від операц. діяльн.	18,18	18,34	0,79	0,16	-17,55	0,87	-95,68
Інші доходи	0,00	0,00	0,03	0,00	0,03	-	-
Фінансові витрати	0,19	0,14	0,07	-0,05	-0,08	-25,95	-53,12
Інші витрати	0,01	0,00	0,27	-0,01	0,27	-100,00	-
Фінансовий результат до оподаткування	17,98	18,20	0,49	0,22	-17,71	1,22	-97,33
Чистий прибуток	17,98	18,20	0,49	0,22	-17,71	1,22	-97,33
II. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ							
Матеріальні затрати	69,50	71,83	65,78	2,33	-6,05	3,35	-8,42
Витрати на оплату праці	16,87	16,28	13,58	-0,58	-2,70	-3,45	-16,60
Відрахування на соціальні заходи	3,58	3,41	2,90	-0,17	-0,50	-4,79	-14,71
Амортизація	2,98	2,71	1,33	-0,28	-1,38	-9,25	-50,87
Інші операційні витрати	7,07	5,77	16,40	-1,30	10,63	-18,37	184,24
Разом	100,0	100,0	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0